

HEIKKI HELIN

SUURTEN KAUPUNKIEN TILINPÄÄTÖKSET 2011

3

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2012

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES

Heikki Helin, p. – tel. 040 516 5976
sukunimi.etunimi@phnet.fi

JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

OSOITE
ADRESS
ADDRESS

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE

09 310 1612

INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/

TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

KÄTEISMYYNTEI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

SUURTEN KAUPUNKIEN TILINPÄÄTÖKSET 2011

HEIKKI HELIN

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2012:3

KANSI

PÄRM

COVER

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva | Pärmbild | Cover picture

Laskukone, Sysmän kotiseutumuseon kokoelmat /

Heikki Helin

VERKOSSA

ISSN 1796-7236

ISBN 978-952-272-208-9

Sisällys

Esipuhe

- 1 **Tilinpäätösyhteenvedon taustaa**
- 2 **Lähtökohdat vuoden 2011 talousarvioiden valmistelulle**
Valtion toimenpiteet
Suurten kaupunkien talousarviot 2011: Toivoa paremmasta –
velkaa lisää (E-SS 22.11.2010)
- 3 **Tulorahoituksen riittävyys**
- 4 **Verotulot**
- 5 **Tase**
Lainat euroa/asukas
Mikään ei pidä paikkaansa (E-SS 28.1.2012)
- 6 **Konsernit**
- 7 **Pohdintaa vahvoista peruskunnista ja taloudesta**
- 8 **Yhteenvedo: Suurten kaupunkien vuosi 2011**

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Liitteet

- Liite 1a. Verotulot ja valtionosuudet 2011 (miljoonaa euroa)
- Liite 1b. Verotulojen ja valtionosuuksien muutos 2011 (miljoonaa euroa)
- Liite 1c. Kiinteistöveroprosentit 2009, 2010 ja 2011 (Suomen Kuntaliitto)
- Liite 1d. Vuosikate, poistot, tulos ja yli-/alijäämä 2011 (miljoonaa euroa)
- Liite 1e. Taseen eriä 2011
- Liite 1f. Konsernilaskelmien eriä 2011
- Liite 2a. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2010 vuoteen 2011 (Suomen Kuntaliitto, valtiovarainministeriön laskelma PBB)
- Liite 2b. Arvio veronkevennysten vaikutuksesta kuntien verotuloihin 1997–2011, milj. euroa (Suomen Kuntaliitto)
- Liite 3. Kaupunkien tilinpäätöstiedotteet tai kaupunginjohtajan katsaukset
- Liite 4. Heikki Helinin tietokeskuksen sarjoissa ilmestyneet suurten kaupunkien talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteenvedot 1993–2012

Esipuhe

Suurten kaupunkien vuotuinen analyysi on jälleen käsillä. Erikoistutkija Heikki Helin on laatinut tämän reaaliajassa. Tilinpäätöstietojen kokoamisen ja analysoinnin nopeutta kuvaa se, että tämä yhteenveto oli valmis, kun osa kaupungeista käsitteli tilinpäätöstään kaupunginhallituksessaan. Tämä oli mahdollista tekijän ja kaupunkien monivuotisen yhteistyön ansiosta.

Tähän julkaisuun tilinpäätösyhteenvetoa on pyritty edelleen kehittämään. Liitteeksi on koottu kaupunkien tilinpäätöstiedotteet, joista ilmenee kaupunkikohtaisia tuntoja talouden tilasta. Tilannetta avaavat myös raporttiin liitetyt lehtiotsikot, jotka kuvaavat kuntien talouteen liittyviä uutisia.

Vuoden 2011 tilinpäätökset näyttävät edellisen tilinpäätöksen tapaan odotusarvoja paremmilta. Tämä johtuu odotettua suuremmasta verotulojen kasvusta, jonka taustalla on kansantalouden myönteinen kehitys. Menojen kasvun jarruttamisessa kaupungit sen sijaan eivät onnistuneet. Niinpä tulorahoitus ei riittänyt investointien rahoittamiseen ja velkaantumisen jatkui.

Helsingissä huhtikuussa 2012

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö

1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa

Tämä on 19. Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjoissa julkaistava suurten kaupunkien tilinpäätöstarkastelu¹. Ensimmäinen tehtiin vuoden 1993 tilinpäätöksistä.

Tarkastelussa on mukana 11 asukasluvultaan Suomen suurinta kaupunkia vuonna 2011. Kun tässä julkaisussa käytetään ilmaisuja suuret kaupungit, tarkoitetaan sillä juuri näitä 11:tä kaupunkia.

Kuntien talouden vertailu tuntuu vuosi vuodelta käyvän vaikeammaksi, vaikka kaiken kehittämisen tarkoituksena on sanottu olleen kuntien vertailtavuuden parantaminen. Ongelmia aiheuttaa mm. toimintojen erilaisesta organisoinnista (tavallinen hallintokunta, liikelaitos, osakeyhtiö), organisaatioiden muutoksista ja erityisesti liiketoiminnan järjestelyistä, tilaaja-tuottajamalleista, suurista kaupoista, konsernipankkijärjestelyistä, uudentyyppisistä investointien rahoitusratkaisuksista ja vastuista. Kohta ainoat täysin vertailukelpoiset luvut ovat asukasluku ja veroprosentti (tuloveroaste).

Kuntien tulopohjan kehityksen hahmottamista vaikeuttavat verotuloihin ja valtionosuuksiin liittyvät valtion ratkaisut. Verotusta on kevennetty ja kuntien veromenetykset on kompensoitu lisäämällä valtionosuuksia. Tämän takia verotulojen kehitys ei enää kuvaa suoraan kunnassa tapahtuvan taloudellisen toiminnan kehitystä. Kuntien riippuvuus valtionosuuksista on lisääntynyt niistä itsestään riippumattomista syistä

Tähän koosteeseen on poimittu myös kaupunkien tilinpäätöstiedotteet (liite 3). Jos kaupungilla ei ole ollut tiedotetta, sen tilalla on käytetty toimintakertomuksen alussa olevaa kaupunginjohtajan katsausta. Talouden kehityksen ja uutisoinnin kuvaamiseksi koosteessa on myös kuntien talouteen liittyviä lehtiotsikoita.

---

¹ Julkaisut luetellaan liitteessä 4. Suurimpien kaupunkien vuosien 1987–1991 tilinpäätöksiä olen tarkastellut Talouselämä-lehden Kuntapelisarjassa.

2 Lähtökohdat vuoden 2011 talousarvioiden valmistelulle²

Valtion toimenpiteet³

Kun kansantalous kääntyi 2008 laskuun, jonka syvyydestä ja kestosta ei kenelläkään ollut tietoa, hallitus kokosi paketin kuntien tukemiseksi. Siihen sisältyivät mm. seuraavat tekijät:

- Yhteisövero-osuuden nosto 10 prosenttiyksiköllä 22,03 prosentista 32,03 prosenttiin vuosina 2009–2011 lisäsi kuntien yhteisöverotuloja vuonna 2009 noin 390 miljoonaa euroa, vuonna 2010 noin 355 miljoonaa euroa ja vuonna 2011 noin 380 miljoonaa euroa.
- Kela-maksun poisto vahvisti kuntataloutta vuonna 2009 nettomääräisesti 78 miljoonaa, ja vuonna 2010 lisäys vuoteen 2009 verrattuna oli 170 miljoonaa euroa.
- Kuntien kiinteistöistä perimien verojen rajoja nostettiin. Tämä lisäsi kuntien kiinteistöverotuloja vähintään 50 miljoonaa euroa vuodesta 2010 lähtien.

Toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntien tulojen lisäyksenä oli silloisten laskelmien mukaan noin 468 miljoonaa euroa vuonna 2009, 649 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja noin 674 miljoonaa euroa vuonna 2011.

Liitteessä 2a ovat peruspalvelubudjetin⁴ liitteeseen perustuvat Kuntaliiton laskelmat. Niiden mukaan valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa olivat yhteensä 42 miljoonaa euroa. Laskelma kuvaa vain valtion vuoden 2010 budjetin muutosta verrattuna vuoden 2011 budjettiin.

Laskelmassa eivät siis näy edellä mainitut valtion vuoden 2010 budjettiin tekemät ratkaisut, koska ne eivät valtion laskutavan mukaan ole muutosta edellisvuotisesta.

Kuntaliitto on arvioinut lausunnossaan budjetin vaikutuksia kuntien talouteen.⁵

² Tämä luku on pääosin peräisin julkaisusta Heikki Helin, Velkaa lisää. Suurten kaupunkien talousarviot 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2010:9.

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/10_12_21_Tutkkats_9_Helin.pdf

³ Osa kuntataloutta vuonna 2010 tukeneista toimenpiteistä oli käytössä jo vuonna 2009. Näistä Heikki Helin, Matti Vanhasen II hallitus ja kuntatalous. Valtiovallan kuntapolitiikan ennakoitavuus parantunut. Kuntalehti 8/2009.

Valtiovarainministeriö, Peruspalveluohjelma 2010–2013.15/2009.

⁴ Peruspalvelubudjettitarkastelu 2011, 10.09.2010 | pdf, 532 Kt

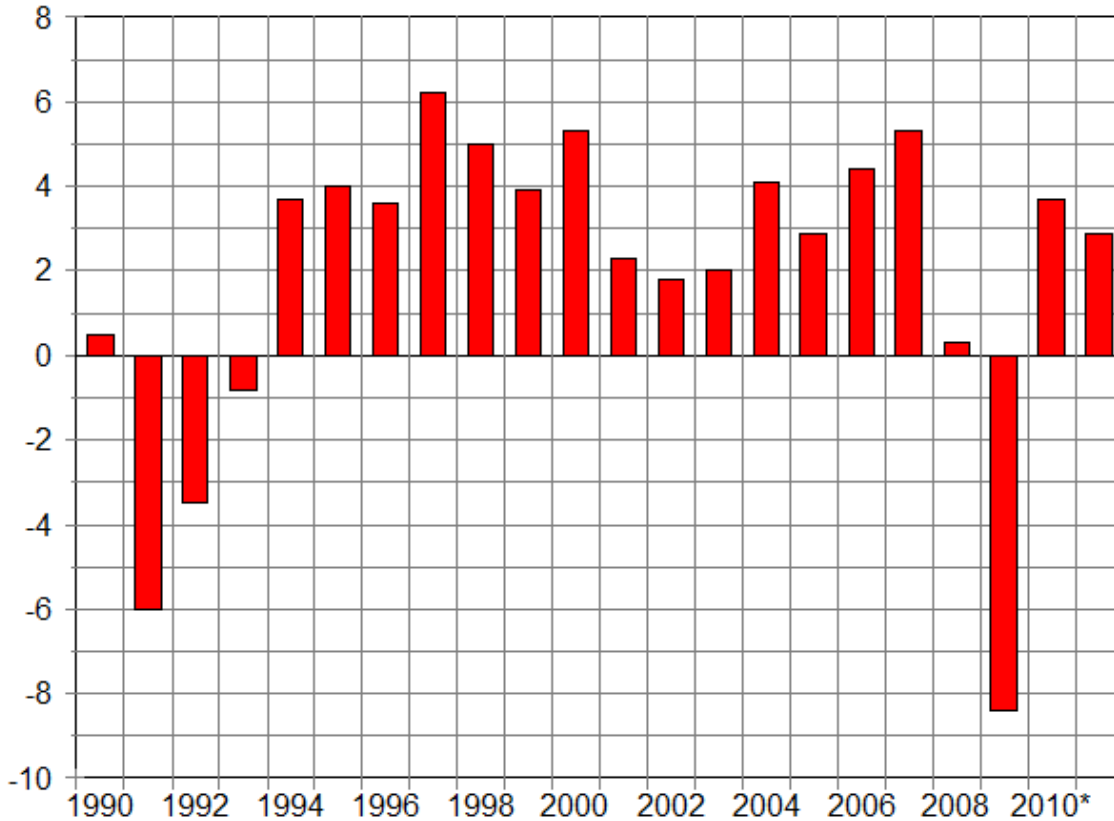
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20100908Perusp/name.jsp

⁵ Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 17.9.2010, Dnro 2676/90/2010, Reijo Vuorento, He 126/2010 vp valtion talousarvioksi vuodelle 2011 (kuntatalous, hallinnon kehittäminen, valtion henkilöstöpolitiikka

http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/lausunnot/2010/Sivut/He-126_2010-vp-valtion-talousarvioksi-vuodelle-2011.aspx

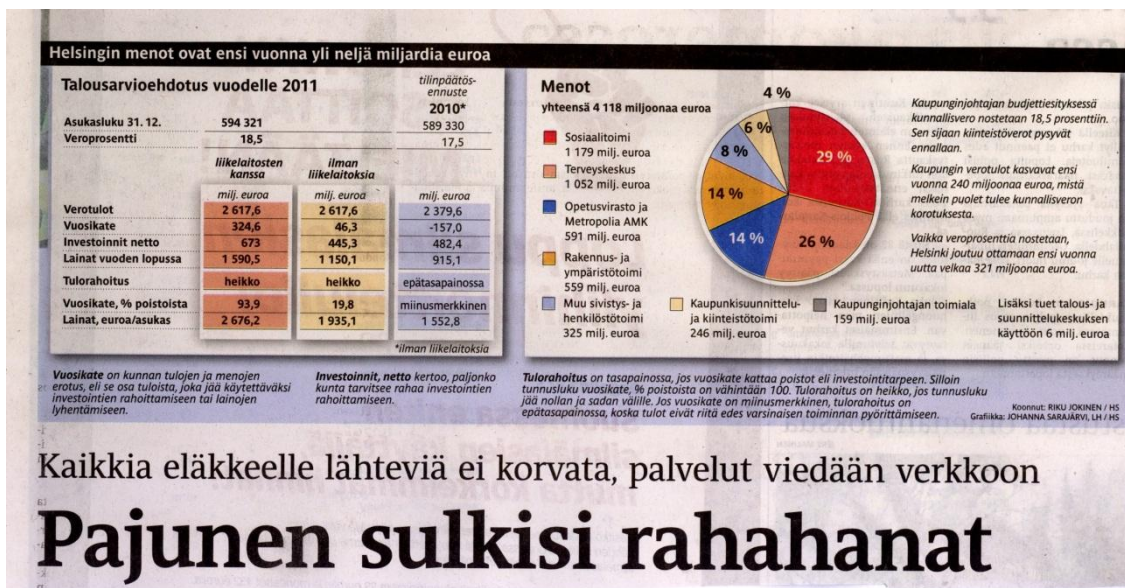

Kuvio 1. Bruttokansantuotteen volyymin muutokset 1990–2011, prosenttia (Tilastokeskus)

Talouden notkahduksen takia kunnissa pohdittiin menojen leikkauksia. 8 kaupunkia 11 suurimmasta korotti veroprosenttia vuodelle 2010. Talouden epävarmuus heijastui myös vuoden 2011 talousarvioiden valmisteluun. Kolme kaupunkia korotti veroprosenttia vuodelle 2011. Kaupungeissa pyrittiin jarruttamaan menojen kasvua, mutta siinä ei oikein onnistuttu.

Kuvio 2. Helsingin Sanomien Helsingin kaupunginjohtajan talousarvioesitystä kuvaava otsikko (2.10.2010)

Suurten kaupunkien talousarviot 2011: Toivoo paremmasta – velkaa lisää

E-SS 22.11.2010

Suurten kaupunkien taloudessa on havaittavissa pienen pieni käänös laman pohjalta ylöspäin. Veroja kertyy tänä vuonna enemmän kuin tämän vuoden talousarviota laadittaessa arvioitiin. Verotulot kasvavat edelleen vuonna 2011. Kasvu ei kuitenkaan ole riittävä, ja kaupungit ottavat velkaa aikaisempia vuosia enemmän. Huolestuttavaa on se, että verotulojen kasvusta melkoinen osa ei perustu veropohjan kasvuun.

Suuri osa tuloveron kasvusta tulee veroprosenttien korotuksista. Kymmenen kaupungin tuloveron kasvu vuodesta 2009 vuoteen 2011 on noin 300 miljoonaa euroa. Siitä 260 miljoonaa euroa tulee veroprosenttien korotuksista.

Ensi vuodelle veroprosenttia korottavat Helsinki ja Lahti. Kaikki muut tarkastelussa mukana olevat kaupungit korottivat veroprosenttiaan täksi vuodeksi (kuvio).

Näissä kaupungeissa yhteisöveroa arvioidaan kertyvän vuonna 2011 noin 660 miljoonaa euroa. Ennen lamaa vuonna 2008 sitä kertyi noin 750 miljoonaa euroa.

Valtio tuli kuntien avuksi laman leikattua niiden verotuloja ja korotti yhteisöveron kuntaosuutta 10 prosenttiyksiköllä vuosille 2009–2011. Valtion väliintulo lisää suurten kaupunkien yhteisöverotuloa lähes pari sataa miljoonaa euroa vuodessa.

Vuosikate ei riitä edes poistojen kattamiseen muissa (kaupungeissa / muualla?) kuin Kuopiossa. Sielläkään vuosikate ei riitä investointien rahoittamiseen. Investointien suuruutta taas perustellaan investoimisella tulevaisuuteen, kaupunki-kehityksellä ja työllisyydellä.

Menokuria, tuottavuutta, rakenteellisia uudistuksia

Kaikissa kaupungeissa vakuutetaan hillittävän menojen kasvua, pidettävän tiukkaa menokuria ja parannettavan tuottavuutta. Tuottavuuden kasvu saadaan aikaan rakenteellisilla uudistuksilla.

Rakenteellisista uudistuksista puhutaan yleisellä tasolla, mutta puheista ei jää paljoa konkreettista korjattavaa. Uuden Lahden pääkirjoituksessa kysyttiin, missä ne paljon puhutut rakenteet oikein luuraavat. Kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta kiteytti paikallisen tuottavuuskeskustelun toteamalla, että talouden tasapainottamista vaaditaan, mutta sen johdosta ei saisi tehdä mitään toimenpiteitä. (Uusi Lahti 10.11.2010.)

Kaupunginjohtaja Markku Andersson sanoi Jyväskylän talousarviossa olevan paljon hyvää talouden tervehdyttämismielessä. Suunta on periaatteessa oikea, mutta vauhti vain kovin verkkainen. Kaupunginhallituksen puheenjohtajan Veijo Koskisen mukaan Jyväskylän taloutta ei tällä esityksellä paljon tervehdytetä. (KSML 28.10.2010.)

Periaatteessa kaupunkien onnistumista menokurin toteuttamisessa pitäisi voida vertailla menojen kasvulla. Kaupunkien toimintamenojen vertailu ei onnistu talousarviokirjoja selaamalla, koska organisaatiot elävät. Jyväskylässä lukiokoulutus siirrettiin kuntayhtymälle ja menot sen mukana. Uudet yhteistoiminta-alueet, joissa keskuskaupunki ottaa hoidettavakseen naapurien terveystoimen, lisäävät isäntäkunnan menoja ainakin Porissa ja Jyväskylässä. Toimintakate netottaa lisäkulut, mutta toimintakatteisiin vaikuttavat suuret liikelaitokset, joten kaupunkien toimintakateluvut eivät ole verrattavissa keskenään.

Lainalukua joka lähtöön

Yhteinen piirre kaupunkien talousarvioissa on se, että kaikki joutuvat ottamaan lisää velkaa enemmän kuin edellisvuosina. Velka kasvaa vuoden 2009 tilinpäätöksestä 1,6 miljardilla eurolla. Vuonna 2013 velkaa olisi lähes 2,7 miljardia euroa enemmän kuin vuonna 2009.

Lainojen vertailu on yhtä toivonta kuin toimintamenojen. Lainamäärä riippuu kaupungin toiminnan organisoinnista ja kaupungin omaksumista käytännöistä. Jos kaupunki käyttää investoinneissa ns. elinkaarimallia, sen velka ei kasva, ainoastaan vastuut, jotka Espoossa ovat lainoja suuremmat.

Mikäli kaupungilla on omia, suuria liikelaitoksia, niiden lainat ovat kaupungin taseessa. Jos toiminta on yhtiömuotoista, yhtiöiden lainat ilmenevät vain konsernitaseessa. Oma poikkeuksensa on Lahti ja sen konsernipankki. Kaupungin yhtiöt saavat lainansa konsernipankin kautta, mikä lisää peruskaupungin lainaa. Lahden tilanne vastaa sellaisia kaupungeja, joilla on vielä omat energialaitokset, vesihuoltolaitokset ja satamat.

Kuviossa on esitetty kaupunkien lainat veroprosentteina ja lainakannan muutos 2009–2013. Eniten velkaa on Vantaalla. Jos Lahden yhtiöilleen välittämät otettaisiin mukaan, olisivat Lahden lainat suurimmat näin laskien. Vähiten velkaa on Espoolla, jonka velkaa vähentävät elinkaarimallilla toteutetut investoinnit. Toisaalta kaupunki on myynyt sähköyhtiönsä ja osa investoinneista rahoitetaan rahastoiduilla myyntituloilla.

Heikki Helin

Kainaloteksti⁶: Kireyden taustalla Lipponen, Niinistö, Katainen...

Vaalien lähestyessä moitteet kuntien taloudenhoitoa kohtaan ovat kasvaneet. Harva kuitenkaan jaksaa pohtia kuntien talouden ongelmien syitä, vaan tyytyy moittimaan kuntien huonoa talouden hoitoa. Menee kunnissa hyvin tai huonosti, aina niistä kuuluu rutinaa. Niinpä Aamulehden päätoimittaja Jouko Jokinen otsikoikin kronikkansa (5.9.2010) ”Missä kunta – siellä ongelma” Timo Soinia mukaillen.

Kuntia on kritisoitu siitä, ettei edes 2000-luvun vahvan kasvun vuosinakaan kyetty pistämään mitään sivuun pahojen päivien varalle. Suomen Kuvalehti esitteli Kuntaliitossa tehtyjä laskelmia, joiden mukaan kuntien rahoitusvaje oli viime vuoden lopussa 5,9 miljardia euroa ja vajetta alkoi syntyä 2000-luvun alussa.

Paavo Lipponen pääministerinä ja Sauli Niinistö valtiovarainministerinä leikkasivat kuntien verotuloja 2000-luvun vaihteessa 800 miljoonaa euroa. Kun tämä kertaantuu koko vuosikymmenen, tulee siitä paasikivimäisesti ilmaista hirmuinen lovi. Ei siis ole ihme, etteivät kunnat 2000-luvun vaihteessa voineet säästää.

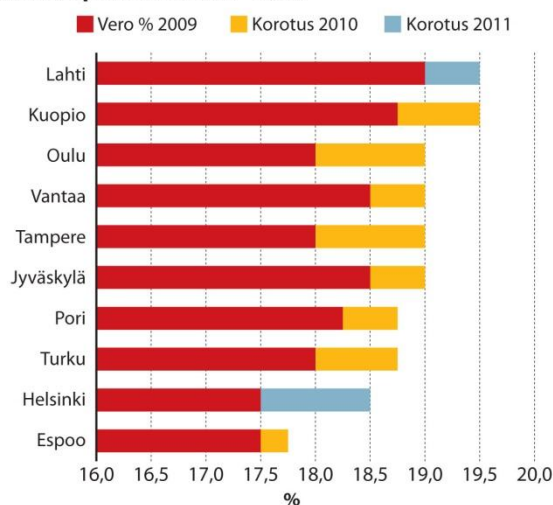
Kuntatalouden kuva olisikin aivan toisenlainen, jos kunnat olisivat saaneet edellä todetut, niille kuuluneet verorahat: ylijäämää olisi noin 2,5 miljardia euroa. Elävässä elämässä tuskin näin paljoa, mutta nykyistä rahoitusvajetta tuskin olisi.

Viime vuosina on kauhisteltu erityisesti kuntien toimintamenojen kasvua. Vuoden 2008 muita vuosia suurempi toimintamenojen kasvu johtuu paljolti aikaisempia vuosia suuremmista palkankorotuksista. Niillä lunastettiin Jyrki Kataisen eduskuntavaaleissa antamat vaalilupaukset matala-palkka-alojen palkkojen korotuksista.

Kuntien kurmuuttaminen ei riipu hallituspohjasta. Kaikki suuret puolueet ovat vuoronperään käyneet kiusaamassa kuntia. Kuntien toimintaympäristö on vähitellen vakiintunut ja yllätykset ovat vähentyneet peruspalveluohjelman ja -budjetin vakiinnutettua asemansa.

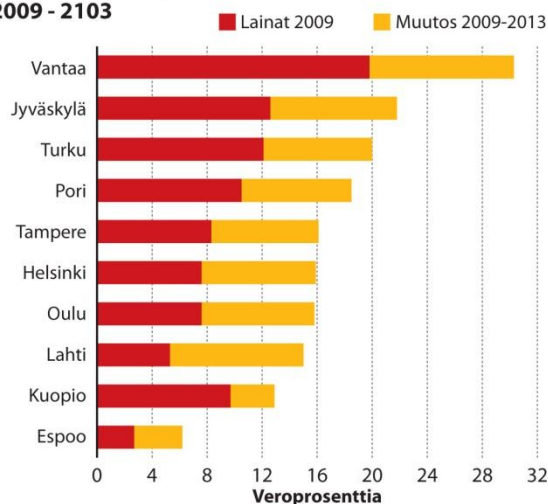
Heikki Helin

Tuloveroprosentit 2009 - 2011

ESS / AH, lähde: Heikki Helin

Lainakanta veroprosentteina 2009 ja muutos 2009 - 2103

ESS / AH, lähde: Heikki Helin

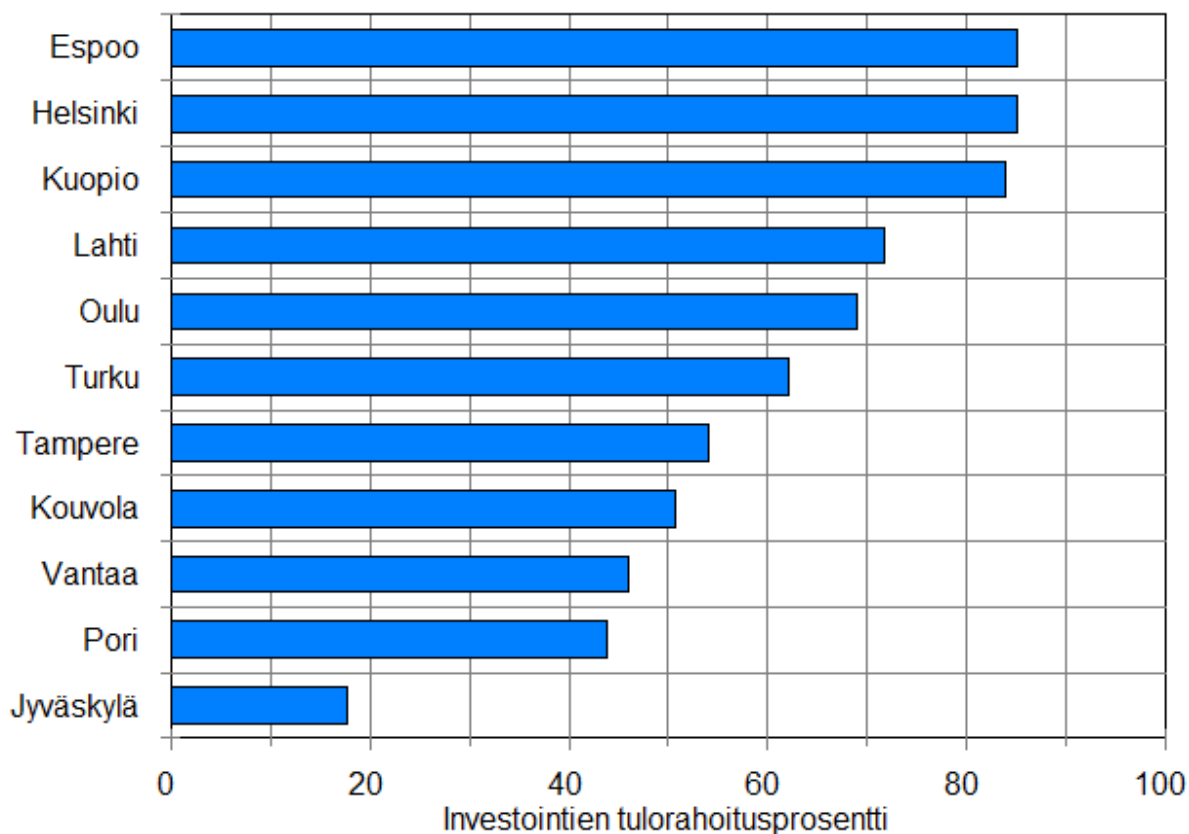
⁶ Kuvioista puuttuu Kouvola, koska se ei ollut mukana vuoden 2011 talousarvioyhteenvedossa. Kouvolan veroprosentin kehitys ilmenee kuitenkin kuvioista 8.

3 Tulorahoituksen riittävyys

Kaikissa 11 kaupungissa vuosikate oli poistoja suurempi. Tarpeeseen nähden vuosikate jäi liian pieneksi. Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot⁷ vuonna 2011 olivat 1 643 miljoonaa euroa (1970)⁸, poistot 881 miljoonaa euroa (859) ja vuosikate 1 148 miljoonaa euroa (1 133).

Viime aikoina on todettu kuntien tuloslaskelmien antavan väärän kuvan⁹ kuntien taloudesta. Alimitoitettut poistot vaikuttavat tuloslaskelmaan niin että tulos ja ylijäämä näyttävät liian hyviltä. Vaikka taseeseen kertyy ylijäämää, näkyy todellinen kehitys siitä, että velkamäärä kasvaa. Kunnallistalouden tilaa ei voi tulkita yhden tunnusluvun perusteella. Kunnallistaloutta ymmärtävä ottaa huomioon useita eri tekijöitä, ja kokonaiskuva hahmottuu suunnilleen oikeaksi¹⁰.

Kuvio 3. Investointien tulorahoitusprosentti 2011

⁷ Investointien omahankintameno = rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestoinnit – rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Investointien tulorahoitusprosentti = $100 \cdot \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

⁸ Suluissa on vuoden 2010 luku.

⁹ Kuntien tuloslaskelmat joutavat romukoppaan. Suomen Kuvalehti nro 48, 3.12.2010.

¹⁰ Heikki Helin, Valtion toimenpiteet kiristäneet kuntien taloutta. Kuntalehti 15/2010.

Kuvio 4. Etelä-Suomen Sanomien otsikko Lahden tilinpäätöksestä (E-SS 21.3.2012)

Pelättyä parempi vuosi

Tilinpäätös: Lahti plussalle veronkorotuksen ansiosta. Tulorahoitus ei kata nettoinvestointeja.

Suurten kaupunkien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli 324 miljoonaa euroa. Kaupunkien tuloslaskelmia ja rahoituslaskelmia ovat viime vuosina heilutelleet erilaiset liikelaitosten järjestelyt ja kaupat.

Tampereen, Jyväskylän ja Kouvolan tulos oli miinusmerkkinen. Kaikkien suurten kaupunkien taseissa on kertynyt ylijäämää, mutta Kouvolan ja Porin ylijäämä on pienempi kuin muiden. (Liite 1d.)

Koska vuosikate ei riittänyt investointien rahoittamiseen, kaupungeille vuonna 2011 muodostunut 358 miljoonan euron ylijäämä ei ole ylimääräistä rahaa tai puskuria, jolla voidaan kattaa taantuman takia muodostuvaa veroaukkoa. Sitä ei ole myöskään taseeseen kertynyt 5,6 miljardin euron ylijäämä.

Suurten kaupunkien käyttöomaisuusinvestoinnit vähenivät edellisvuotisesta yli 330 miljoonaa euroa.

Taulukko 1. Tulorahoituksen riittävyyden osatekijöitä 2011 (miljoonaa euroa)

	Vuosi- kate	Poistot	Käyttöomai- suusinvestoinnit	Rahoitus- osuudet investointi- menoihin	Käyttöomai- suuden myynti- tulot	Investointien omahankinta- meno	Lainat, muutos
Helsinki	574	362	683	8	52	675	115
Espoo	141	97	197	32	44	165	-55
Tampere	68	80	130	4	26	126	11
Vantaa	79	66	176	4	46	172	103
Turku	67	55	113	4	64	109	-18
Oulu	81	66	121	3	8	118	16
Jyväskylä	15	39	88	4	15	84	56
Lahti	37	31	53	2	9	52	39
Kuopio	42	39	52	3	17	50	-17
Kouvola	18	20	37	2	5	35	9
Pori	26	25	60	1	6	58	19
Yhteensä	1 148	881	1 710	66	291	1 643	276

Kuvio 5. Keski-suomalaisen otsikoita Jyväskylän tilinpäätöksestä (27.3.2012)

Jyväskylän tilinpäätös: Viime vuosi painui 24,2 miljoonaa euroa miinukselle.

JYVÄSKYLÄ
Rai Suihkonen

Jyväskylä söi viime vuonna kuin kuuluisa hullu mies Huittisista eli enemmän kuin tienasi. Kaupungin tilinpäätökseen kertyi alijäämää peräti 24,2 miljoonaa euroa.

Kuntatalouden keskeinen mittari, vuosikate, romahti toissavuoden 39,5 miljoonasta 14,9 miljoonaan euroon. Vuosikatteella kunnat muun muassa investoivat ja lyhentävät lainojaan.

Vuosikatteemme on ennak-

doksi kaupunginhallitukselle. Ensi viikolla kuulemme, miten asiat on hoidettu Oulussa, joka on Jyväskylän kaltainen kasvukunta, Andersson totesi ja jatkoi: – En missään nimessä halua syyttää menojen kasvusta soten työntekijöitä, jotka ovat tehneet hyvää ja arvokasta työtä.

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Ulla Lautamus** (sd.) sanoi, että kuntien yhdistyessä sotessa ei otettu käyttöön tarpeeksi laajasti parhaita toimintatapoja.

KAUPUNGIN TILINPÄÄTÖS 2011

Jyväskylän talous romahti

Jyväskylän kaupungin talous syöksyi viime vuonna. Tilikauden tulos meni 24,5 miljoonaa euroa miinukselle, kun vielä toissa vuonna kaupunki pääsi niukasti plussalle. Kuntatalouden tärkeä mittari vuosikate romahti 39,5 miljoonasta 14,9 miljoonaan euroon.

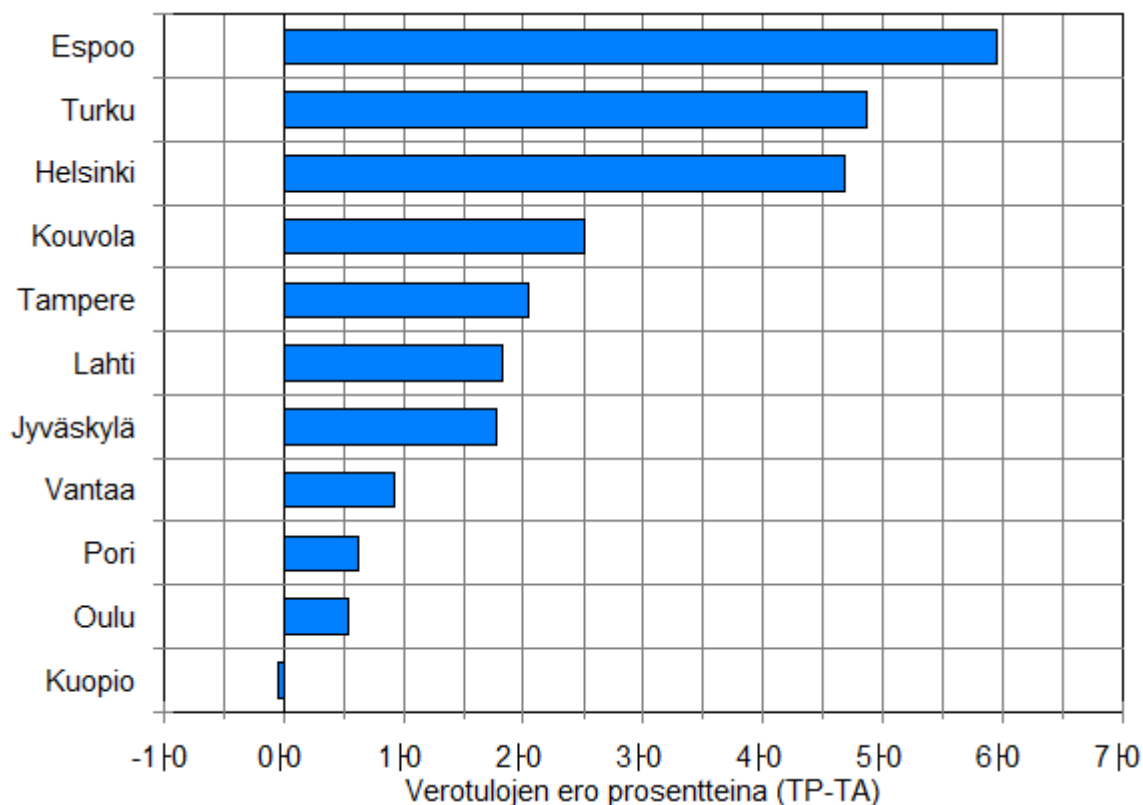
Myös lainataakka kasvoi ja oli vuoden lopussa 312 miljoonaa euroa.

Kaupunginjohtaja Markku Andersson vaatii erityiskuria sosiaali- ja terveyspalveluihin, joissa menot kasvoivat liki 30 miljoonaa euroa. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Pauli Partanen (kok.) jyrähti maanantaina päättäjien lepsuudesta. JYVÄSKYLÄN SEUTU 6

4 Verotulot

Vuoden 2011 verotuloarviot laadittiin varovaisesti, koska taloudellisen tilanteen kehityksestä ei ollut varmaa tietoa. Verotuloja kertyi noin 400 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarvioissa arvioitiin.

Kuvio 6. Tilinpäätöksen ja talousarvion 2011 verotulojen ero, prosenttia

Verotulojen kasvusta 244 miljoonaa oli tuloveron kasvua. Tästä 140 miljoonaa euroa johtui veroprosenttien korotuksista (Helsinki, Lahti, Kouvola).

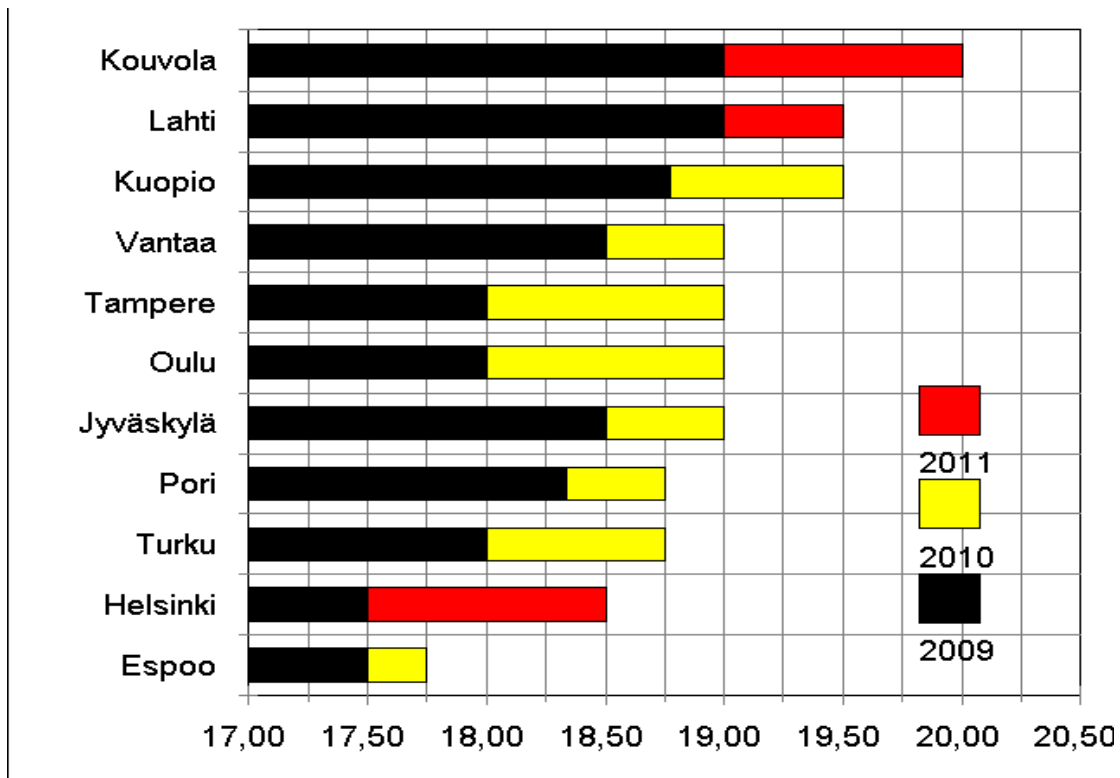
Kuvio 7. Ruutukaappaus Aamulehden verkkosivujen Tampereen tilinpäätösuutisesta

100 TUOREINTA | PIRKANMAA | KOTIMAA | ULKOMAAT | TALOUS

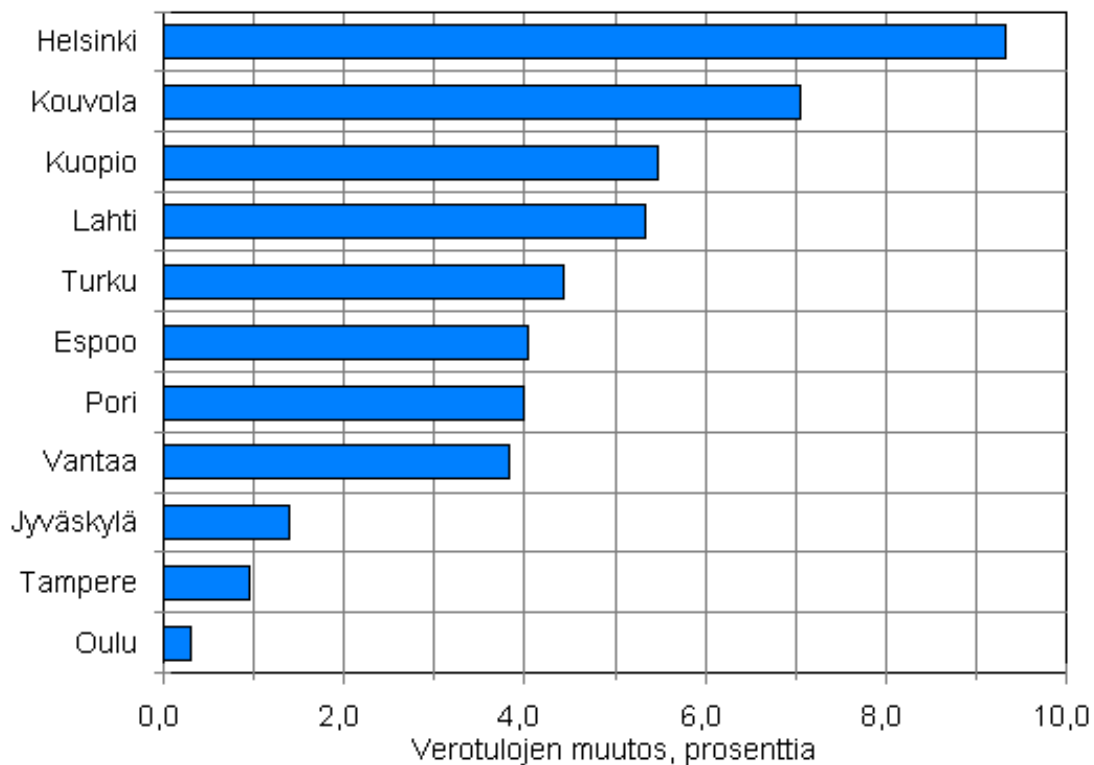
Päivitetty 27.3.2012 11:07, julkaistu 27.3.2012 11:01

Tampereen tilinpäätös monta miljoonaa alijäämäinen

Kuvio 8. Veroprosentit 2009, 2010 ja 2011

Kuvio 9. Verotulojen muutos 2011, prosenttia

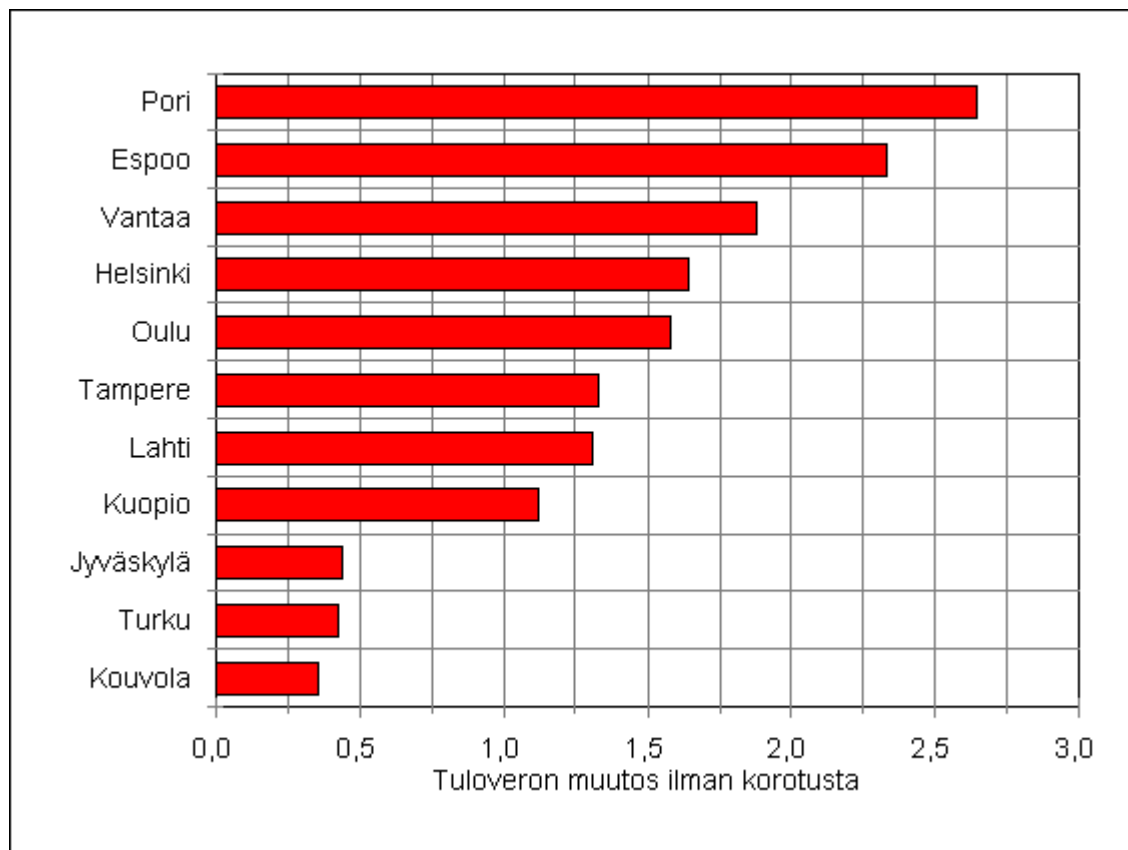

Kuntien tuloveron kasvua ovat hidastaneet valtion päättämät veronkevennykset. Ne on kompensoitu lisäämällä valtionosuuksia. Vuonna 2011 veronkevennyksistä aiheutunut verotulojen vähennys oli 129 miljoonaa euroa (liite 2b).

Kuviossa 10 on kaupunkien tuloveron muutos ilman veroprosenttien korotuksia. Helsinki, Lahti ja Kouvola korottivat veroprosenttiaan.

Kuvio 10. Kunnan tuloveron muutos 2011 ilman veronkorotusta, prosenttia

Taulukko 2. Verotulojen muutos prosentteina 2011

	Verotulot	Tulovero	Yhteisövero	Kiinteistövero	Valtionosuudet	Vero-rahoitus
Helsinki	9,3	7,5	30,2	1,1	3,9	8,8
Espoo	4,0	2,3	20,0	0,5	26,8	4,5
Tampere	1,0	1,3	-2,3	1,4	5,9	2,1
Vantaa	3,8	1,9	35,6	1,0	5,9	4,1
Turku	4,4	0,4	45,1	1,6	3,8	4,2
Oulu	0,3	1,6	-10,5	0,1	0,9	0,4
Jyväskylä	1,4	0,4	13,7	4,0	-1,0	0,8
Lahti	5,3	4,0	29,6	2,4	4,6	5,1
Kuopio	2,4	1,1	29,5	1,4	1,2	2,1
Kouvola	7,1	5,6	15,6	14,4	2,4	5,5
Pori	4,0	2,6	32,9	0,4	4,8	4,3
Yhteensä	5,1	3,6	22,7	1,7	3,8	4,9

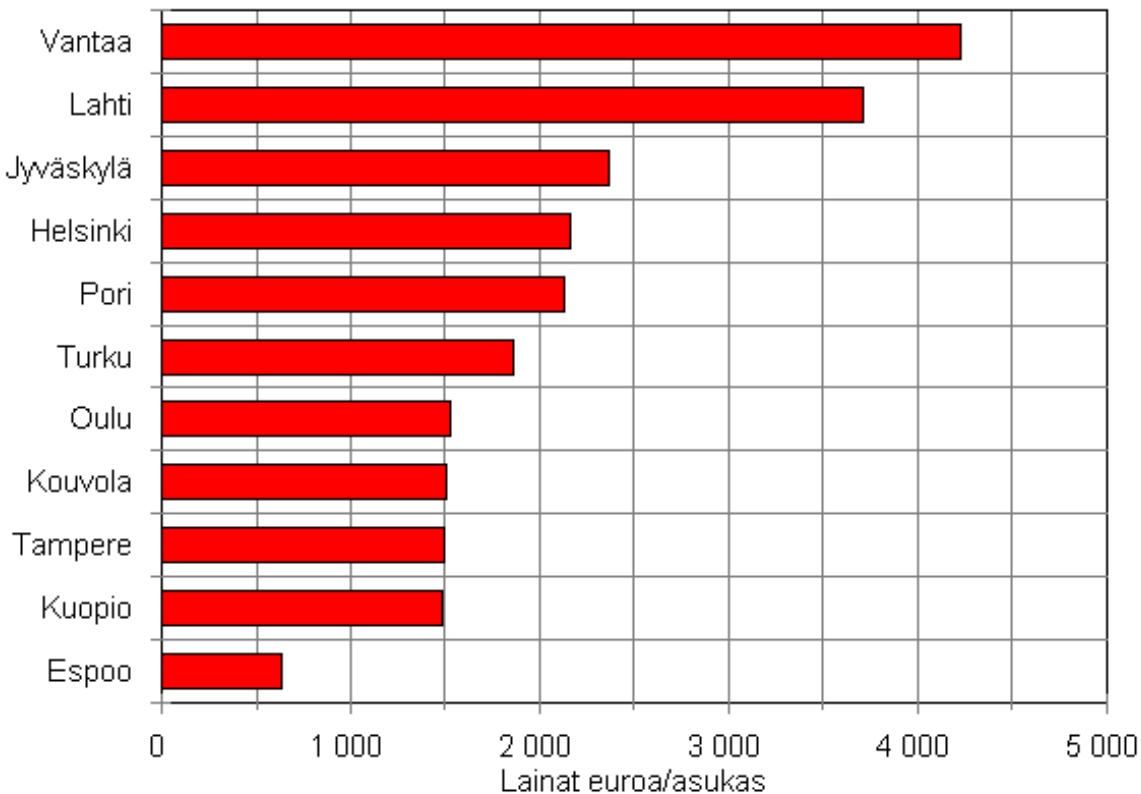
5 Tase

Lainat euroa/asukas

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen erillä ja niistä laskettavien tunnuslukujen avulla. Vaikka taseesta on käytettävissä monia tunnuslukuja, on niiden antama kuva yleensä samansuuntainen.

Kuvioissa käytetään edellisvuosien tapaan pelkästään kunnan ja konsernin asukaslukuun suhteutettua lainakantaa. Liitteessä 1e esitetään myös muita taseisiin perustuvia tunnuslukuja. Eniten lainoja asukasta kohden on Vantaalla ja vähiten Espoossa.

Kuvio 11. Lainat euroa/asukas vuonna 2011

Lainojenkin vertailuun liittyy monia ongelmia, joista osa johtuu kaupunkien organisaatioiden eroista, osa muista tekijöistä (konsernipankki, vastuut ym.)

Kuntien erilaisten elinkaarimallien hyödyistä ei ole varmuutta. Yleisimmät elinkaarimalliin turvautumisen perustelut liittyvät siihen, että kaikki hankkeet eivät mahdu talouden kehyksiin ja velka kasvaisi liikaa. Kustannukset siirrettäisiin tulevaisuuteen¹¹.

Lainojen vertailun ongelmia on kuvattu tiivistetysti seuraavalla sivulla olevassa Etelä-Suomen Sanomissa julkaistussa Vierailija-tekstissä.¹²

Kuvio 12. Turun Sanomien uutinen Turun tilinpäätöksestä (20.3.2012)

Talusojohtaja laskee kurottavaksi kuiluksi 75 miljoonaa

Turun taloudessa riittää pulmia ylijäämästä huolimatta

Turun Sanomat
JARI HEINO

Turun kaupungin tilinpäätös oli viime vuonna 6,7 miljoonaa plussalla. Verotulot ja myyntivoitot kasvoivat aikaisempaan verrattuna. Kaupungin kokonaisvelka aleni runsaat 18 miljoonaa.

Näin myönteisiä lukuja oli tarjolla maanantaina, kun Turun virkamiesjohto julkisti vuoden 2011 tilinpäätöksen. Ilouutisina kerrottiin myös, että kaupungin toimintaa uudistettiin esimerkiksi yhtiytyksillä, joukkoliikenne ylitti matkustajamäärien kasvutavoitteensa ja kulttuuripääkaupunkivuosi oli suurmenestyksellinen.

Kaupunginjohtaja **Aleksi Randell** (kok) toppuutteli heti liikaa innostusta.

–Tulos kertoo vain osittain talouden tilasta, hän tähdensi.

Toimintakulut kasvoivat yli 58 miljoonaa euroa eli lähes viisi prosenttia. Se ylitti verotulujen kasvun. Sekä peruspalvelulautakunta että varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta

Turun tilinpäätös 2011

Milj. euroa	2011	2010
Toimintamenot	1 214,3	1 155,9
Verotulot	638,0	610,9
Valtionosuudet	325,0	313,0
Ylijäämä	6,7	13,2
Investoinnit	112,9	77,8
Lainakanta	333,4	351,5

ylittivät budjettirahansa.

Randell myönsi, että ”henkilöstömäärän kasvun tahtamisessa on haasteita”. Turun palveluksessa tehtiin 128,3 henkilövuotta enemmän kuin vuonna 2010.

Laiho paljoksuu Turun investointeja

Talusojohtaja **Jukka Laiho** sanoo suoraan, että rahoituslas-

TS/Jere Aalto

Katso juttuun liittyvä video ts.fi/tstv

Turun kaupunginsairaalan sisätautiosasto 25:ssä riitti uurastusta myös maanantaina. Kuvassa ovat sairaanhoitajat Katri Haavisto ja Merja Virtanen. Turun johto oli samaan aikaan huolissaan sosiaali- ja terveystoimen menoista sekä Turun henkilöstön kasvusta.

kelma antaa enemmän tietoa Turun tilanteesta kuin perin suojele tuloslaskelmaa.

Laiho nosti esiin melko ison kuilun: jos Turku tavoittelee realistista investointitasoa, joka on tasapainossa toimintamenojen kanssa, on molemmilta puolilta kurottavaa 75 miljoonaa euroa. Luku löytyy Turun taloussuunnitelman rahoituslaskelmasta.

Toisaalta se on vain viisi pro-

senttia budjetista. Kertarysäyksellä tuollainen tuottaisi ongelmia, mutta muutamassa vuodessa se voisi onnistua.

–Operatiivisesta toiminnasta ei tule riittävästi rahaa tälle investointitasolle. Rahoituksen ja investointien tasapainoon pitää kiinnittää enemmän huomiota, hän patisti.

Turku investoi viime vuonna noin 113 miljoonalla. Rahalla saatiin muun muassa Myllysil-

ta, Lakkatie erityislastenkoti, Paattisten koulu, uudistettu Impivaaran uimahalli sekä koulujen ja vanhainkotien peruskorjauksia.

Entä jos investointeja pitää karsia, onko Turulla tulevana vuosina varaa pikaraitiotiehen?

–Valtionosuuden pitää olla suurempi kuin 30 prosenttia. Jää sitten nähtäväksi, onko Turulla ja naapurikunnilla varaa

omaan osuuteensa. Hankkeena se on kannatettava pidemmällä aikavälillä, Randell vastasi.

Velkaantumisen pysähtyi sillä, että Turku söi kassansa. Kattamatta jääneet investoinnit ja antolainat, muun muassa Turun Teknologia- ja terveystoimen Oyn lainoitus, rahoitettiin vuoden 2010 aikana vahvistuneella kassalla. Toisaalta kassaa luonnelditaan edelleen vahvaksi.

Turulla oli vuoden lopussa lainaa 1866 euroa per asukas. Jos kokonaisuudesta miinustetaan kassa ja antolainat, päästään 449 euron nettovelkaan.

–Tänä vuonna velkaa otetaan lisää. Sitä hillitsevät kuitenkin Turun ja konserniyhtiöiden sisäiset järjestelyt, Laiho toteaa.

Randell on huolestunut Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin monokasvusta ja investoinneista, jotka tuovat menoja myös Turulle. Valtiontalouden tulevasta menospistuksesta koituu kuntien kontolle kolmannes tai jopa puolet, mutta murhe koskee tuskin vielä tätä vuotta.

TS/Joel Iimatalainen

Lainamäärä väheni vain Espoossa ja Turussa. Kummassakaan kaupungissa vuosikate ei riittänyt investointien rahoitukseen. Espoossa¹³ niitä voitiin rahoittaa energiayhtiön myynnistä saaduilla ja rahastoiduilla tuloilla. Turussa investointeja rahoitettiin kassavaroilla. Rahavarat vähenivät 89 miljoonaa euroa.

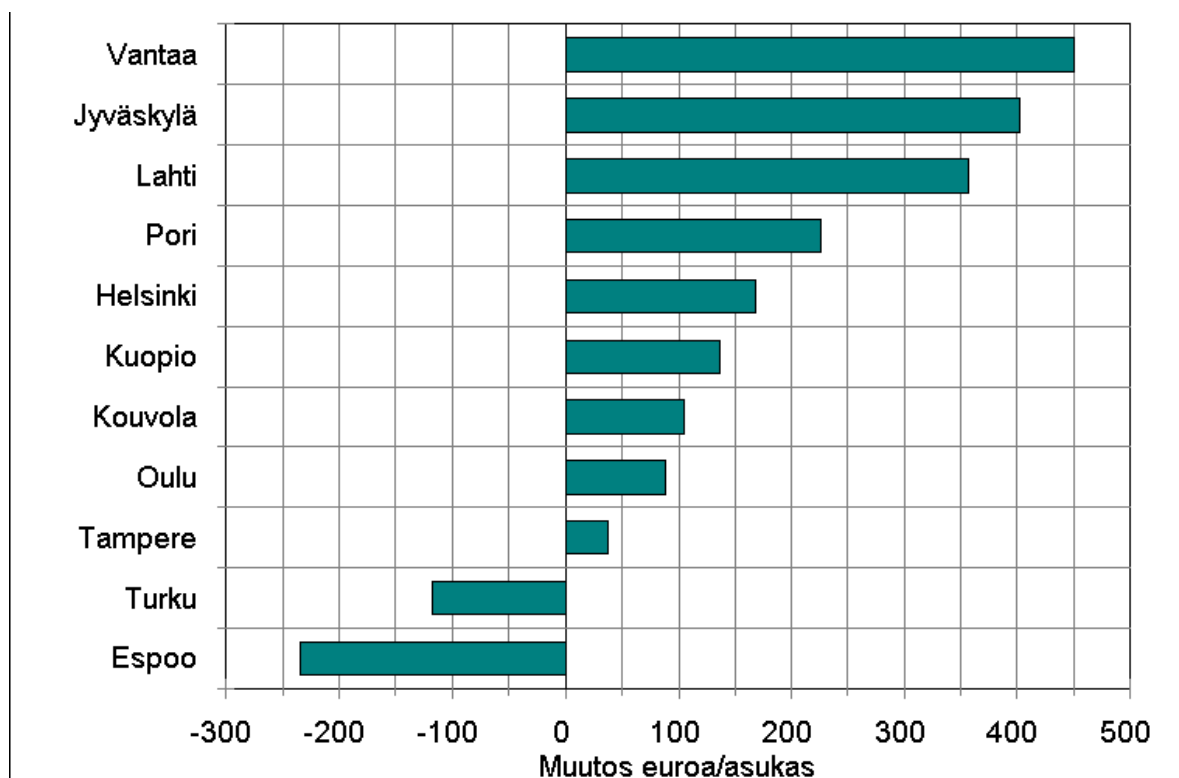
¹¹ Valtiovarainministeriön budjettipäällikön Hannu Mäkisen mukaan ”ajatus tuntuu olevan, että me päättämme, lapset maksavat” (TE 5/2011).

¹² Heikki Helin, Velkaa velan päälle. Kuntien lainakannan kehitys 2000-luvulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:4.

http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Tieke/fi/tiedotteet/Tiedotevarasto/Tiedote_2_11_Helin

¹³ Espoon kaupungin peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahastoon on rahastoitu vuonna 2006 energiayhtiön myynnistä saadut tulot. Rahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluiden ja maanhankinnan investointien rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston pääoma oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 375 milj. euroa. Espoon kaupungin peruspalvelujen kehittämisrahastoon on rahastoitu vuonna 2002 energiayhtiön myynnistä saadut tulot.

Kuvio 13. Lainojen muutos euroa/asukas 2011

Mikään ei pidä paikkaansa

E-SS 28.1.2012, Vierailija

Taloussanomien listasi joulukuussa kunnat, joiden lainat euroa/asukas olivat suurimmat. Otsikko oli suorasukaisesti ”Tässä ovat Suomen velkaisimmat kunnat”. Arvata saattoi, että velkaisimissa kunnissa ärahdettiin. Monen kunnan sijoitus sellaisen listan alkupäähän oli kunnan itsensä mielestä väärinkäsitys. Sijoitus muuttuisi, jos vertailussa otettaisiin huomioon sijoitussalkku, konsernilainat tai jotain muuta.

Alueensa kuntajohtajien valituksia kuunneltuaan pohjoisen lehti pääkirjoitti: ”Pistää epäilemään, että kuntatalouden vertailut on tehty huitaisten ja jätetty olennaisia erä huomioimatta. Jos näin todella on ja lopputulokseksi jää kovasti harhaanjohtava kuntavelkavertailu, oikean ja vertailukelpoisen tiedon levittämisellä on kiire.”

Kokonaiskuvan kunnan taloudesta kyllä saa, kun käyttää useampaa muuttujaa. Kun tutkija käyttää alaviitteitä ja varauksia ja listaa vertailussa huomioitavia asioita, ne huuhtoutuvat tiedotusvälineissä, joihin mahtuu vain suoraviivainen pikatoisuus – kuntajono.

Kauppojen hedelmätiskillä on kymmeniä hedelmiä. Niillä jokaisella on oma hintansa ja jokainen punnitaan erikseen. Kenenkään mieleen ei tule

pomia erilaisia hedelmiä samaan pussiin ja etsiä vaa’asta painiketta hedelmät.

Näin kuitenkin tehdään, kun kuntien velkaantuneisuutta mitataan lainamäärällä. Samaa pakettiin niputetaan kaikki lainat tarkoituksesta riippumatta jättämällä vaille huomiota kunnan omaisuus, vastuut, antolainat ja erilaiset tasekosmetiikalla tehdyt lainakantaa kaunistelevat ratkaisut. Ei siinä auta mitään, vaikka vaaka (tilasto) olisi tarkka, kun punnittavat ovat eriarvoisia ja kaikki asiaan vaikuttavat tekijät eivät ole mukana. Ei siis ole oikeaa eikä vertailukelpoista tietoa levitettäväksi, on vain virallista tilastoa.

Olen moneen kertaan listannut lainamäärien vertailun ongelmia, koska myös Lahti on poikkeus. Helsingin energialaitos on liikelaitos, Lahdessa ja Jyväskylässä se on kaupungin yhtiö ja Espoo on myynyt oman yhtiönsä. Helsingillä, Lahdella ja Jyväskylän taseessa omaisuutta, Espoolla on niiden korvikkeena sijoituksia.

Espoolla on rahastoissa sähköyhtiön myynnistä saatuja tuloja, joita se voi käyttää investointien rahoittamiseen, mikä vähentää lainan tarvetta. Viime vuosina energialaitokset ovat tahkonneet omistajille rahaa paljon varmemmin kuin Espoon yhtiön myynnistä saadut rahat sijoituksina. Näiden kaupunkien pelkkien lainamäärien vertailu johtaa vain väärin johtopäätöksiin.

Kun kuntien budjettien raamit eivät riitä kaikkiin toivottuihin investointeihin, kasvaa kiusaus turvautua ns. elinkaarimalliin. Siinä yksityinen yritys rahoittaa suuren kunnan investoinnin, toteuttaa sen ja vastaa hankkeen ylläpidosta sovitun ajan. Kunta maksaa vain vuotuisen maksun. Elinkaarimallia on arvosteltu köyhän miehen osamaksukaupaksi, joka syö budjettirahat pitkälle tulevaisuuteen.

Turun tilajohtaja halusi valjastaa Turun koulut ja päiväkodit rahan tienaamiseen ehdottaen tilojen myymistä ja niiden vuokraamista takaisin omaan käyttöön (TS 8.10.2010). Aika vaikea on ymmärtää, että menettely olisi kaupungin edun mukainen. Jokin kaupunki hankkii tiloja omien yhtiöidensä kautta niin, ettei sekään rasita peruskunnan tasetta velan kasvuna. Velka ei kasva myöskään silloin, kun kunta tekee pitkäaikaisia vuokrasopimuksia. Näin menetellen usein ei ole tarvetta rasittaa valtuustoakaan uusien tilojen hankinnassa.

Valtiovarainministeriön budjettipäällikön Hannu Mäkisen mukaan elinkaarimallilla pyritään kiertämään budjettikehystä (TE 5/2011). Nyt valtiollakin on huomattu, että yksityinen tieraha on tullut

kalliiksi (HS 16.1.2012). Budjettiraamien kiertämiseen pyritään suunnitelmilla valtion omistamasta yhtiöstä (Infra Oy), joka lainaisi rahaa markkinoilta esimerkiksi suuria liikenneväylähankkeita varten ja valtio maksaisi sitten hankkeet budjettivaroista kymmenien vuosien aikana. Menettely hämärtää kuvaa valtion veloista.

Jos kunta haluaa kaunistella peruskunnan tasetta, se kyllä onnistuu. Tasekosmetiikka on kuitenkin heikko perustelu näille ratkaisuille. Niin kunnan kuin valtionkin budjettiraamien kiertäminen erilaisin järjestelyin ei ole myöskään perusteltavissa. Toiminta on mukautettava käytettävissä oleviin varoihin tai sitten otettava velkaa avoimesti.

Oudompi voi ihmetellä myös eräiden kuntien strategioiden tavoitteita. Yksi taloustavoite voi olla, ettei kunnan lainamäärä ole suurempi kuin vaikkapa 1 800 euroa asukasta kohti. Tavoitteen saavuttaminen on järjestelykysymys, jos tilahankkeita toteutetaan edellä kuvatuilla tavoilla, jotka eivät rasita kunnan tasetta. Ketähän tässäkin petetään?

Heikki Helin

Kuvio 14. Helsingin Sanomien uutinen Helsingin tilinpäätöksestä¹⁴ (HS 23.3.2012)

Helsingin talous odotettua paremmalla tolalla

Lainaa kaupungilla on jo yli miljardi euroa.

STT-HS

VIIME vuosi oli taloudellisesti Helsingin kaupungille odotettua parempi.

Rahavirran kaupungille takasivat nostettu kunnallisveroprosentti sekä kaupungin liikelaitosten ja omistamien yritysten hyvät tulokset.

Kaupungin tilinpäätös osoitti 280 miljoonan euron ylijäämää, josta liikelaitosten osuus oli 226 miljoonaa euroa. Liikelaitosten ylijäämästä merkittävin osuus tuli Helsingin Energialta, miltei 197 miljoonaa euroa.

Helsingin Satama toi kaupungin kassaan 21 miljoonaa euroa.

Verotulot kasvoivat yli 230 miljoonalla eurolla.

”Toimintamenot olivat hyvin hallinnassa ja tuottavuus parani. Myös työllisyys kehittyi ennakoitua paremmin”, totesi kaupunginjohtaja **Jussi Pajunen** Helsingin kaupunkikonsernin tilinpäätöstä koskevassa tiedotteessa.

Toimintamenot kasvoivat viime vuonna enää noin 2,5 prosenttia verrattuna edellisvuoteen. Vielä vuonna 2009 nousu oli noin 6,5 prosenttia.

LAINAA kaupungilla on kuitenkin entistä enemmän. Lainakanta on kaksinkertaistunut vuodesta 2008.

Viime vuonna lainaa tuli lisää 115 miljoonaa euroa, ja kaikkiaan sitä oli jo 1,3 miljardia. Asukasta kohti lainaa oli reilu 2 100 euroa.

Kaupungin kassa olisi riittänyt vuoden lopussa liki kahden kuukauden kassameinoihin.

¹⁴ Kaupunkien talousarvot ja tilinpäätökset ovat olleet uutisia kunkin paikkakunnan lehdille. Ne on kerrottu nopeasti ja näyttävästi. Vuoden 2011 tilinpäätösten kohdalla käytäntö näyttää muuttuneen. Löytääkseen kuvion 14 kokoisen uutisen Helsingin tilinpäätöksestä, on mentävä vuosikymmeniä taaksepäin. Espoon ja Vantaan tilinpäätöksiä ei myöskään uutisoitu heti niiden tultua julkisiksi, ei myöskään Tampereen eikä Oulun tilinpäätöksiä. Tampereen tilinpäätöksestä oli uutinen Aamulehden verkkolehdestä.

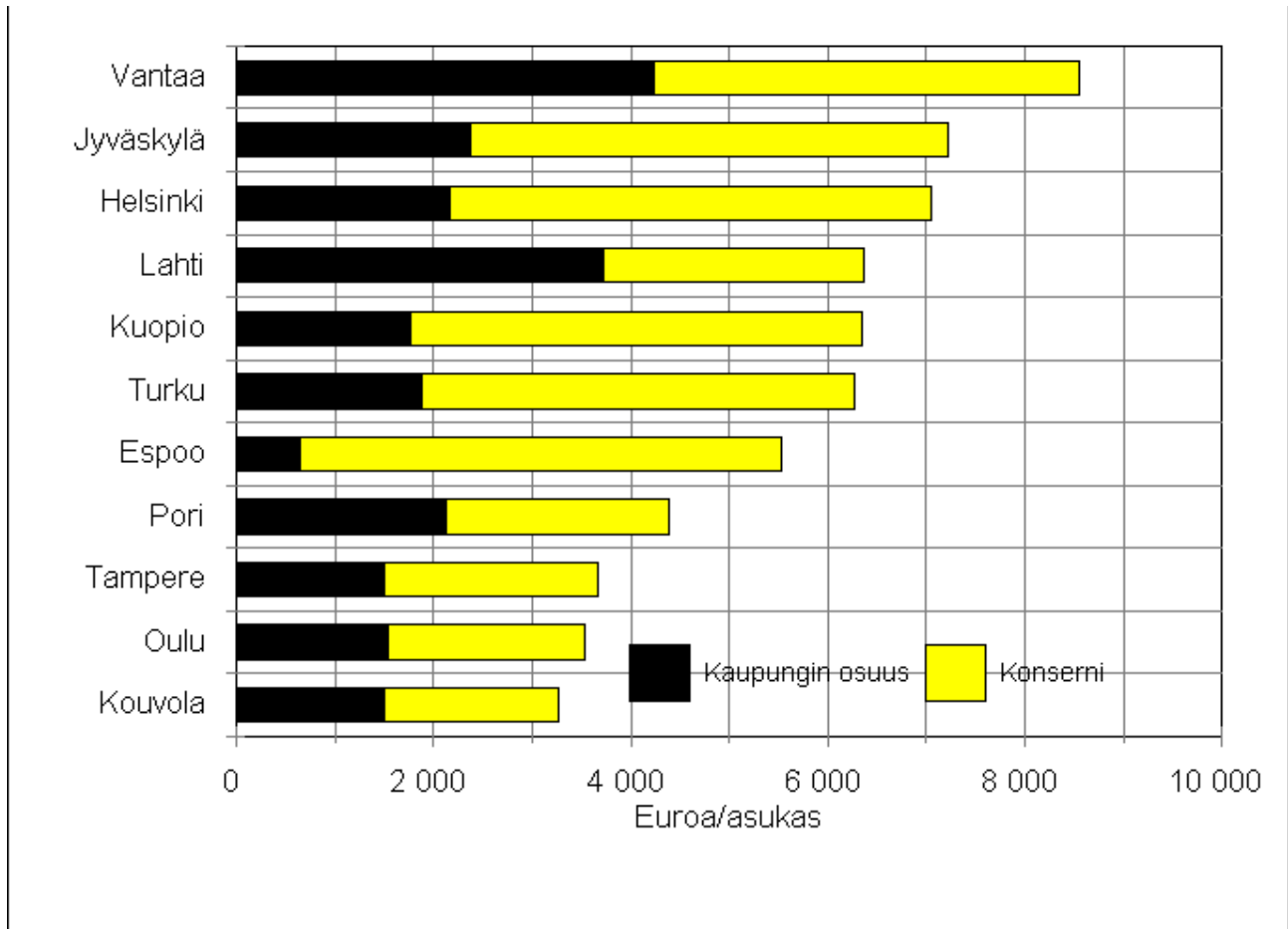
6 Konsernitase

Erityisesti lainojen konsernitarkastelu parantaa vertailukelpoisuutta, koska se eliminoi toimintojen organisoinnissa olevien erojen vaikutuksia (liikelaitokset, yhtiöt).

Eniten konsernilainaa asukasta kohti on Vantaalla ja vähiten Kouvolalla. Kaupungeilla oli omaa lainaa 4 354 miljoonaa euroa. Konsernilainoja oli yli kolminkertainen määrä (12 619 miljoonaa euroa).

Konsernitunnusluvut antavat samansuuntaisen kuvan kuin peruskunnan tunnusluvut.

Kuvio 15. Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2011

7 Pohdintaa vahvoista peruskunnista ja taloudesta

Hallitusohjelman mukaan toteutetaan laaja kuntauudistus¹⁵, jonka tavoitteeksi asetetaan vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Ohjelman mukaan vahva peruskunta muodostuu luonnollisesta työssäkäyntialueesta ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista lukuun ottamatta vaativaa erikoissairaanhoidon ja vaativia sosiaalihuollon palveluja. Lisäksi vahvan peruskunnan kriteerinä mainitaan elinkeinopolitiikka, kehittämistyö sekä toimenpiteet yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi.

Vahvaa peruskuntaa ei Kuntaliiton arvion mukaan kuitenkaan ole mahdollista saavuttaa kaikkialla Suomessa yhden mallin perusteella. Mikäli vahvaa peruskuntaa ei voida toteuttaa, hallitusohjelma esittää ratkaisuksi palveluiden kokoamisen riittävän suuriksi kokonaisuuksiksi tukeutuen vahvojen peruskuntien palvelurakenteeseen vastuu- eli isäntäkuntamallilla.

Maan hallituksen tavoitteena on toteuttaa kuntauudistus. Kuntarakenteen perustana olisi noin 70 vahvaa peruskuntaa.

Kuntaliitto¹⁶ on myös kehittämässä vahvan peruskunnan kriteereitä. Kuntaliiton mukaan kunta- ja paikallistalouden näkökulmasta mittareita voisivat olla muun muassa verotulot, veroprosentti, valtionosuudet, velkaantuneisuus, asukasluvun muutos, huoltosuhde, työttömyys ja työpaikkaomavaraisuus.

Maan 11 suurinta kaupunkia ovat varmaan vahvoja peruskuntia, mutta niidenkään taloutta ei voi luonnehtia vahvaksi. Vuosikate on kattanut investointien omahankintamenon vain poikkeustapauksissa. Tunnusluku vuosikate % investoinneista ylitti 100:n useissa kunnissa vuonna 2002, jonka lukuihin vaikutti ns. rytmihäiriö¹⁷.

Tästä syystä kaupungit ovat joutuneet lisäämään lainanottoa. Lainan tarvetta ovat vähentäneet omaisuuden myynnistä saadut tulot. Vuonna 2000 lainaa 11 suurimmalla kaupungilla oli 1,1 miljardia euroa. Vuonna 2011 sitä oli 4,3 miljardia euroa.

Kaupunkien talouden tasapainotusta ovat auttaneet liikelaitokset ja kaupunkien omat yhtiöt. Helsingin Energia on tulouttanut kaupungille noin kahden veroprosentin tuoton verran. Lahti on saanut Osinkoja Lahti Energia Oy:ltä. Nämä mahdollisuudet saattavat kaventua seuraavina vuosina.

Kaupunkien omistuksessa olevat energialaitokset ovat kuitenkin tukeneet kaupunkien taloutta.

¹⁵ Kuvaus kuntauudistuksesta perustuu Kuntaliiton www-sivuilla olevaan Uusi Kunta 2017 Kuntauudistus -sivuun: <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/uusikunta2017/kuntauudistus/Sivut/default.aspx>

¹⁶ Kuntaliitto: Vahvat peruskunnat kuntarakenteen perustaksi (Kuntaliitto tiedottaa 20.4.2011)

<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2011/04/Sivut/vahvat-peruskunnat-kuntarakenteen-perustaksi.aspx>

¹⁷ Kuntien veroäyrien, veroprosentin ja todellisten verotulojen suhteissa ilmeni 2000-luvun alussa ongelmia, joita Mikael Enberg kutsui rytmihäiriöiksi. Monissa kunnissa verotulot saattoivat vähetä, vaikka veroprosenttia korotettiin ja ansiotulot kasvoivat. Vuonna 2000 kunnille tilitettiin vain 92 % tuona vuonna maksetuista kunnallisveroista. Valtio siten "lainasi" yksinomaan tuona vuonna kunnilta ilman korkoa noin 4 miljardia markkaa (670 miljoonaa euroa). Samanlainen tilanne joskin lievempänä oli jo parina aikaisempaa vuonna. Valtio palautti osan tästä "lainasta" kunnille vuonna 2001 ja loput vuonna 2002 korottamalla kuntien jako-osuutta kunnallisverojen tilityksissä. Vuonna 2002 kunnille tilitettiin peräti 4,2 miljardia markkaa (700 miljoonaa euroa) enemmän kuin kunnallisveroja maksettiin. (Heikki Helin, Kunnallistalouden rytmihäiriö. KuntaSuomi 2004 -talousanalyysi 2002. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 39. Acta nro 152.)

Taulukko 3. Investointien tulorahoitusprosentti

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Helsinki	92,3	75,9	19,9	69,8	77,7	80,2	84,0	85,3	77,9	50,8	44,8	85,1
Espoo	173,0	88,3	52,2	25,2	50,8	100,4	129,7	116,9	31,8	56,9	62,6	85,1
Tampere	78,3	80,1	106,7	60,4	65,1	61,2	77,4	98,0	62,3	52,9	69,5	53,8
Vantaa	45,7	43,3	45,1	-5,5	14,4	40,4	60,7	49,1	62,9	46,7	38,2	46,0
Turku	56,8	78,1	100,3	55,4	40,3	6,3	39,5	67,5	32,7	101,6	115,3	62,1
Oulu	126,1	105,7	91,4	75,8	72,1	120,1	87,9	58,9	52,0	49,2	113,0	69,0
Jyväskylä	38,7	56,3	77,6	21,3	16,0	33,1	58,5	76,7	37,7	37,7	51,1	17,7
Lahti	-5,0	84,5	161,0	34,3	57,6	3,9	82,1	113,6	105,3	72,7	77,8	71,8
Kuopio	48,6	64,1	105,8	64,0	33,0	44,3	41,9	31,4	34,3	64,9	99,7	84,0
Kouvola	91,5	64,6	112,1	9,9	7,5	46,0	64,1	54,1	7,6	25,2	61,5	50,8
Pori	26,2	90,2	117,4	102,8	69,6	29,4	32,2	33,2	57,5	86,2	40,3	43,8
Manner-Suomi	62,8	68,4	80,5	49,1	42,0	44,4	62,2	67,1	57,6	58,1	71,2	

Kuvio 16. Kouvolan Sanomien uutinen Kouvolan tilinpäätöksestä (27.3.2012)

Kouvola 1,7 miljoonaa miinuksella

Veronkorotuksesta saatu hyöty hupeni kustannusten nousuun.

Janne Rönkkö
KOUVOLA. Kouvolan kaupungin viime vuosi jäi 1,7 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Kaupunginjohtaja **Lauri Lamminmäki** pitää tulosta tyydyttävänä. Hän kuitenkin muistuttaa, että ilman veronkorotusta vuodesta ei olisi selvitty.

Kouvola nosti veroprosenttiaan 19:stä 20:een viime vuoden alussa. Verotulot kasvoivatkin vuonna 2011 lähes 7 prosenttia. Kun verokertymästä oikea-aikaisesti veronkorotusten vaikutus, kasvuksi jäi tosin vain 0,6 prosenttia.

Vuosikate oli 17,9 miljoonaa euroa, eli 204 euroa asukasta kohden. Valtakunnallinen keskiarvo on 390 euroa. Kaupungin perusongelmana on Lamminmäen mukaan edelleen tulojen ja menojen rakenteellinen epätasapaino.

TOIMINTATUOTTOJA kaupunki sai viime vuonna reilut 97 miljoonaa euroa. Toimintakuluja oli taas vajaat 543 miljoonaa euroa.

Pete Muurinen

Kouvolan kaupungin tilinpäätös 2011

	kaupunki		konserni	
	milj. €	€/asukas	milj. €	€/asukas
Toimintakate	-440,8	-5 034	-411,3	-4 697
Verotulot	307,1	3 507	306,1	3 496
Valtionosuudet	150,2	1 715	150,6	1 720
Vuosikate	17,9	204	38,2	436
Tilikauden tulos	-1,8	-20	3,9	44
Tilikauden yli-/alijäämä	-1,7	-19	1,4	16
Nettoinvestoinnit	33,0	377		
Lainakanta	131,8	1 505	285,0	3 255

Lähde: Kouvolan kaupunki

– Jos menoja ei saada kuriin, joudumme ottamaan syömävelkaa, Lamminmäki sanoo.
 Kaupungilla on nyt lainaa vajaat 132 miljoonaa euroa, eli reilut 1500 euroa asukasta kohti. Viime vuoden 33 miljoonan euron nettoinvestoinneista pystyttiin tulorahoituksella kattamaan vain puolet. Loppuosalle otettiin lainaa.

KAUPUNGINHALLITUKSEN puheenjohtaja **Jari Suomela** (kok.) totei tammikuun alussa, että mikäli tuloksen edessä on miinusmerkki, on se pettymys.

– Siinä mielessä tämä on pettymys, että vielä syksyl-

lä näytti siltä, että pystymme tekemään nollatuloksen. Loppuvuodesta tuli sitten perusturvaan liittyviä yllätyksellisiä, hän sanoo nyt.

KOUVOLAN kaupunginvaltuusto hyväksyi viime viikolla kaupungin talouden sopeuttamistarpeeksi 35 miljoonaa vuosille 2013–2015.

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Jari Suomela** arvioi, että hallituksen kehysriihen päätösten jälkeen tuo 35 miljoonaa ei riitä.

– Jos emme pysty saamaan

– Lisäksi tilinpäätöksessä on kaksi miljoonaa euroa erikoissairaanhoidon alijäämien kattamista vuodelta 2010. Muutenkin erikoissairaanhoidon menot olivat hieman suunniteltua suuremmat.

Suomela kuitenkin myöntää, että alkuperäisen talousarvion miinuksiin verrattuna tulos on hyvä. Ensimmäisessä esityksessä alijäämän suuruudeksi arvioitiin lähes 13 miljoonaa euroa.

– Aina kun tulos on miinusmerkkinen, niin ainakin minulle se on huono asia. Kustannusten tällainen kasvu on kestävämpiä tahti, ja sille on keksittävä jotain.

HALLITUKSEN kehysriihen päätösten on arvioitu leikkaa-

Sen taakse ei voida piiloutua, että kaupungin velkaisuus on vain 1500 euroa asukasta kohti. Emme voi velkaakaan jatkuvasti kasvattaa.

Jari Suomela

van Kouvolalta tuloja 4–5 miljoonaa euroa.

Suomelan mielestä tilanne on nyt se, että kokonaiskustannukset eivät saisi kasvaa Kouvolassa euroakaan.

Viime vuonna kaupungin toimintakate kasvoi 5,5 prosenttia.

– Rakenteellisia ratkaisuja ja uudistuksia tulisi tehdä. Sen taakse ei voida piiloutua, että kaupungin velkaisuus on vain 1500 euroa asukasta kohti. Emme voi velkaakaan jatkuvasti kasvattaa.

Suomela sanoo, että veronkorotuksesta saatu hyöty valui lähes kokonaan entisesä palvelutasosta huolehtimiseen. Eli toisin sanoen hyöty meni kustannustason nousuun.

Kaupunginhallitus käsittelee tilinpäätöstä maanantaisessa kokouksessaan. Seuraavaksi tilinpäätös siirtyy tarkastuslautakunnan valmistelun jälkeen valtuustoon.

"35 miljoonan euron sopeutus ei riitä"

kustannuksia aisoihin, vuosina 2015–2016 veroprosentin pitää olla vähintään kaksi prosenttiyksikköä nykyistä korkeammalla, mieluummin kolme prosenttiyksikköä. Vain näin pystyisimme tekemään nollatuloksen.

Suomela arvelee, että päätöksenteossa etsitään ja löydetään jälleen kompromissi.

Kaikkia tarvittavia rakenteellisia muutoksia ei Suomelan mielestä saada aikaiseksi.

– Lopputulos on se, että joudutaan tekemään kompromissi, eli sekä uudistuksia että veronkorotuksia.

Suomela uskoo, että kaupungin henkilöstön radikaaliin vähentämiseen ei päättäjien tahto riitä.

– Nyt kaupungilla on määraaikaiset mukaan lukien 6600 henkeä töissä. Henkilökohtainen näkemykseni on, että tällä tulopohjalla oikea taso olisi 5500–6000.

– Kaupungin budjetista palkkamenot ovat hieman yli 50 prosenttia. Sieltä ne säästöt pitäisi käytännössä löytää, Suomela sanoo.

Taulukko 4. Lainat 2000–2011 miljoonaa euroa

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Helsinki	225	204	540	683	796	739	680	718	659	890	1 171	1 286
Espoo	57	56	25	95	116	143	127	121	114	153	215	160
Tampere	73	81	82	142	167	203	218	199	196	283	312	323
Vantaa	155	182	247	323	411	467	527	582	601	724	755	858
Turku	153	120	109	105	105	231	270	343	336	329	352	333
Oulu	73	57	51	68	86	84	77	89	123	167	204	220
Jyväskylä	116	135	140	144	186	204	211	211	247	241	257	312
Lahti	174	158	191	269	225	252	289	289	260	328	341	380
Kuopio	25	21	35	30	58	65	83	115	139	146	157	172
Kouvola	58	57	64	75	89	98	107	109	119	117	123	132
Pori	89	78	78	78	78	97	123	131	151	139	158	177
Yhteensä	1 198	1 149	1 562	2 011	2 316	2 583	2 714	2 906	2 944	3 518	4 045	4 353
Koko maa	3 864	4 055	4 487	5 217	6 159	7 103	7 728	8 206	8 685	9 842	10 519	11 261

Kuvio 17. Helsingin Energian tuloutuksia koskeva uutinen (HS 16.2.2012)

Kunnallistalous on valtion toimeksiantotaloutta. Edelliset hallitukset ovat valtiontaloutta tasapainottaakseen leikanneet kuntien tuloja ja pienentäneet kuntien osuutta yhteisöveron tuosta. Yhteisövero toimi jonkinlaisena kunta–valtio-suhteen tasapainotuserä. Tämän

takia nimesin erään asiaa käsittelevän julkaisuni ”Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös?”¹⁸

Valtio on keventänyt verotusta lisäämällä kunnallisverotuksen vähennyksiä. Vuosina 1997–2011 noin 2,6 miljardilla eurolla. Tästä noin 800:aa miljoonaa euroa valtio ei ole korvannut kunnille. Veronkevennyksistä on seurannut ero kuntien nimellisen tuloveroasteen ja efektiivisen tuloveroasteen välille (kuvio 18).

Valtio leikkaa valtionosuuksia omaa talouttaan tasapainottaakseen. Kuntien itsehallinnon eräänä peruspilarina on pidetty verotusoikeutta. Siitä huolimatta valtio on voinut yksipuolisesti päättää kuntien osuudesta yhteisöveron tuottoon. Valtio on päättänyt myös verovähennyksistä, jotka ovat pienentäneet kuntien saamia verotuloja.

Valtionosuudet ovat korvaus kunnille niiden palveluiden tuottamisesta, jotka valtio edellyttää kuntien tarjoavan asukkailleen. Kunnat ovat valtioon nähden alihankkijan asemassa, ja valtio on pitkälti päättänyt korvauksen suuruudesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta.

Kuvio 18. Efektiivinen tuloveroaste ja nimellinen tuloveroaste (Kuntaliitto)

Valtio on muuttanut kuntien verotuloja valtionosuuksiksi veronkevennyksien yhteydessä. Kuntien riippuvuus valtionosuuksista on tämän johdosta lisääntynyt. Samalla kuntien talous on kuitenkin muuttunut entistä epävarmemmaksi, koska valtio voi helposti leikata valtionosuuksia, joista osa on ollut kuntien entisiä verotuloja.

¹⁸ Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnolliset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Koska kunnallisveron vähennyksiä on kymmenen viime vuoden aikana korotettu merkittävästi, on ero kunnan päättämän nimellisen tuloveroprosentin ja kunnan efektiivisen veroasteen (maksettava vero / veronalaiset tulot ennen tuloista tehtäviä vähennyksiä) välillä kasvanut. Useat kunnat ovat jossain vaiheessa kompensoineet vähennysten korotuksen vaikutuksen nostamalla tuloveroprosenttiaan. Näin kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti on noussut, vaikka efektiivinen tuloveroaste on pysynyt likimain samana tai jopa alentunut jonkin verran.

Vuonna 1998 kuntien tuloveroprosenttien painotettu keskiarvo oli 17,51 prosenttia ja efektiivinen veroaste 3 prosenttiyksikköä alhaisempi eli 14,51 prosenttia. Vuonna 2012 tuloveroprosentti oli noussut 19,25 prosenttiin ja efektiivinen veroaste oli 14,32 prosenttia. Efektiivinen veroaste oli siis alhaisempi kuin 14 vuotta aikaisemmin. Vähennyksistä johtuva ero nimellisen ja efektiivisen veroasteen välillä oli tällöin kasvanut 4,93 prosenttiyksikköön.

Ero nimellisen ja efektiivisen veroasteen välillä vaihtelee kunnittain. Pieni ero on pääkaupunkiseudun kunnissa: Helsingissä 3,40, Espoossa 2,81 ja Kauniaisissa 1,56 prosenttiyksikköä. Suurin ero veroasteiden välillä on Rääkkylässä, 8,22, ja Tervossa, 8,05.

Kaikkiaan 48 kunnassa ero on 7,00–7,99 prosenttiyksikköä, 121 kunnassa 6,00–6,99, 85 kunnassa 5,00–5,99, 52 kunnassa 4,00–4,99 ja 11 kunnassa pienempi kuin 4,00 prosenttiyksikköä.

Taulukko 5. Nimellinen ja efektiivinen veroaste 2011 (Kuntaliitto)

2011	Veroaste	Efektiivinen	Erotus
Helsinki	18,50	15,10	3,40
Espoo	17,75	14,94	2,81
Tampere	19,00	14,69	4,31
Vantaa	19,00	15,27	3,73
Turku	18,75	14,22	4,53
Oulu	19,00	14,79	4,21
Jyväskylä	19,00	14,43	4,57
Lahti	19,50	14,69	4,81
Kuopio	19,50	14,73	4,77
Kouvola	20,00	15,13	4,87

7 Yhteenveto: Suurten kaupunkien vuosi 2011

Vuoden 2011 tilinpäätökset näyttävät pelättyä paremmilta kuten edellisvuodenkin tilinpäätökset. Parannus johtui talouden arvioitua myönteisemmästä kehityksestä.

Vuosien 2010 ja 2011 verotuloarviot laadittiin varovaisesti, koska taloudellisen tilanteen kehityksestä ei ollut varmaa tietoa. Verotuloja kertyikin noin 400 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarvioissa arvioitiin.

Kolme kaupunkia (Helsinki, Lahti ja Kouvola) korotti veroprosenttiansa vuodelle 2011, muut 8 kaupunkia olivat korottaneet jo vuodelle 2010. Tampereen, Jyväskylän ja Kouvolan tilikauden tulos oli miinusmerkkinen

Minkään kaupungin vuosikate ei kattanut investointien omahankintamenoa, Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot vuonna 2011 olivat 1 643 miljoonaa euroa, poistot 881 miljoonaa euroa ja vuosikate 1 148 miljoonaa euroa

Kaupungit joutuivat rahoittamaan investointejaan ottamalla lisää velkaa. Lainojen kasvu jäi kuitenkin puoleen siitä, mitä talousarviota valmistellessa arvioitiin.. Vuonna 2011 lainakanta kasvoi noin 300 miljoonaa euroa. .

Suurten kaupunkien talouskehitys 2000-luvulla näyttää huolestuttavalta. Kaupunkien tulorahoitus ei ole riittänyt investointien rahoittamiseen, vaan ne ovat joutuneet kattamaan aukon velalla.

Kuntien riippuvuus valtionosuuksista on lisääntynyt vuosittain, koska valtio on keventänyt kuntien verotusta ja korvannut menetykset lisäämällä valtionosuuksia. Vuosina 1997–2011 verotusta on kevennetty 2,6 miljardilla eurolla. Tästä yli 800 miljoonaa euroa on jäänyt kompensoimatta. Veronkevennyksien vuoksi ero kuntien tuloveroprosenttien ja efektiivisen veroasteen välillä on kasvanut lähes 5 prosenttiyksikköön. Efektiivinen veroaste on 14,32 ja nimellinen 19,25.

Taulukko 6. Yhteenveto suurten kaupunkien tilinpäätöksistä 2011

	Asukas- luku	Tulovero- prosentti 2011	Vuosi- kate % poistoista	Investointien tulorahoitus- prosentti	Laina- kanta e/asukas	Lainat milj.e
Helsinki	596 081	18,50	159	85	2 157	1 286
Espoo	252 439	17,75	147	85	633	160
Tampere	215 168	19,00	85	54	1 502	323
Vantaa	203 001	19,00	120	46	4 226	858
Turku	178 630	18,75	123	62	1 866	333
Oulu	143 860	19,00	123	69	1 530	220
Jyväskylä	132 062	19,00	38	18	2 364	312
Lahti	102 297	19,50	118	72	3 713	380
Kuopio	97 433	19,50	106	84	1 765	172
Kouvola	87 567	20,00	90	51	1 504	132
Pori	83 129	18,75	101	44	2 132	177
Yhteensä	2 091 667	18,98	110	61	2126,50	4 353

Liitteet

Liite 1a. Verotulot ja valtionosuudet 2011 (miljoonaa euroa)

	Verotulot	Tulovero	Yhteisövero	Kiinteistövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	2 740	2 218	335	187	260	3 000
Espoo	1 231	1 024	145	63	31	1 262
Tampere	766	651	72	43	223	989
Vantaa	836	710	66	60	137	972
Turku	638	519	78	41	325	963
Oulu	503	435	45	23	135	638
Jyväskylä	427	369	24	34	132	559
Lahti	342	293	24	25	141	482
Kuopio	325	286	18	20	130	455
Kouvola	308	267	20	21	150	458
Pori	263	233	16	14	171	434
Yhteensä 2011	8 379	7 005	842	530	1 833	10 212
Yhteensä 2010	7 970	6 761	687	521	1 766	9 736

Liite 1b. Verotulojen ja valtionosuuksien muutos 2011 (miljoonaa euroa)¹⁹

	Verotulot	Tulovero	Yhteisövero	Kiinteistövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	234	154	78	2	10	243
Espoo	48	23	24	0	7	54
Tampere	7	9	-2	1	12	20
Vantaa	31	13	17	1	8	38
Turku	27	2	24	1	12	39
Oulu	2	7	-5	0	1	3
Jyväskylä	6	2	3	1	-1	5
Lahti	17	11	5	1	6	24
Kuopio	8	3	4	0	2	9
Kouvola	20	14	3	3	4	24
Pori	10	6	4	0	8	18
Yhteensä	409	244	156	9	67	477

¹⁹ Jyväskylän valtionosuuksia vähensi lukioiden siirto koulutuskuntayhtymälle.

Liite 1c. Kiinteistöveroprosentit 2009, 2010 ja 2011 (Suomen Kuntaliitto)

	Kiinteistövero prosentit 2009			Kiinteistövero prosentit 2010			Kiinteistövero prosentit 2011		
	Yleinen	Vak. asunto	Muu	Yleinen	Vak. asunto	Muu	Yleinen	Vak. asunto	Muu
Helsinki	0,70	0,22	0,70	0,80	0,32	0,80	0,80	0,32	0,80
Espoo	0,50	0,22	0,70	0,60	0,32	0,70	0,60	0,32	0,70
Tampere	0,75	0,30	0,80	0,85	0,40	0,90	0,85	0,40	0,90
Vantaa	0,90	0,30	0,90	1,00	0,32	1,00	1,00	0,32	1,00
Turku	0,80	0,28	0,70	1,00	0,32	0,70	1,00	0,32	0,70
Oulu	0,60	0,22	0,70	0,70	0,32	0,70	0,70	0,32	0,70
Jyväskylä	1,00	0,45	0,95	1,15	0,50	1,10	1,15	0,50	1,10
Lahti	0,80	0,35	0,80	1,00	0,50	1,00	1,00	0,50	1,00
Kuopio	1,00	0,43	0,90	1,00	0,43	0,90	1,00	0,43	0,90
Kouvola	0,90	0,35	0,93	1,10	0,45	1,05	1,20	0,50	1,10
Pori	0,61	0,23	0,70	0,80	0,35	0,95	0,80	0,35	0,95

Liite 1d. Vuosikate, poistot, tulos ja yli-/alijäämä 2011 (miljoonaa) yhtenäisyyden vuoksi mieluummin miljoonaa euroa

	Vuosi- kate	Poistot	Tili- kauden tulos	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	Kertynyt ylijäämä milj.e
Helsinki	574	362	255	280	2 595
Espoo	141	96	45	46	1 106
Tampere	68	80	-12	-14	622
Vantaa	79	66	13	13	332
Turku	67	55	10	7	100
Oulu	81	66	15	15	570
Jyväskylä	15	39	-25	-24	142
Lahti	37	31	6	7	126
Kuopio	42	39	3	5	21
Kouvola	18	20	-2	-2	2
Pori	26	25	17	15	2
Yhteensä	1 148	880	325	348	5 617

Liite 1e. Taseen eriä 2011

	Taseen loppusumma, milj. e	Omavaraisuusaste, prosenttia	Suhteellinen velkaantuneisuus, prosenttia	Kassan riittävyys, päivää	Lainasaamiset milj.e	Kertynyt ylijäämä milj.e	Kertynyt ylijäämä. e/asukas
Helsinki	11 932	76	42	58	1 633	2 595	4 354
Espoo	2 993	87	24	134	289	1 106	381
Tampere	1 984	73	39	30	427	622	2 892
Vantaa	1 793	44	85	29		332	1 634
Turku	1 404	55	41	28	141	100	562
Oulu	1 834	73	46	61	8	570	3 959
Jyväskylä	994	58	58	3	284	142	1 078
Lahti	1 027	54	78	45	262	126	1 228
Kuopio	714	59	44	23	69	21	216
Kouvola	540	62	41	11	23	2	19
Pori	835	64	42	3	23	2	578
Yhteensä	26 051	64	49	39	3 160	5 617	1 536

Liite 1f. Konsernilaskelmien eriä 2011

Konserni	Konsernitaseen loppusumma milj. e	Konsernilainat milj.e	Konsernilainat e/asukas	Omavaraisuusaste, prosenttia	Suhteellisen velkaantuneisuus, prosenttia	Lainasaamiset milj.e	Vuosikate prosenttia poistoista	Investointien tulorahoitus- prosentti
Helsinki	15 187	4 200	7 046	59	88	623	149	76
Espoo	4 386	1 395	5 525	58	81	204	126	62
Tampere	2 641	789	3 669	55	56	7	114	64
Vantaa	3 141	1 736	8 551	29	107		122	51
Turku	2 508	1 121	6 277	41	83	49	120	65
Oulu	2 324	507	3 521	63	113	1	133	79
Jyväskylä	1 724	954	7 228	31	106	3	83	43
Lahti	1 457	650	6 353	41	78	6	127	39
Kuopio	1 167	617	6 336	32	84	0	118	
Kouvola	761	285	3 254	45	55	5	114	79
Pori	1 042	364	4 382	49	54	6	114	78
Yhteensä	36 338	12 619	5 649	46	82	904	120	64

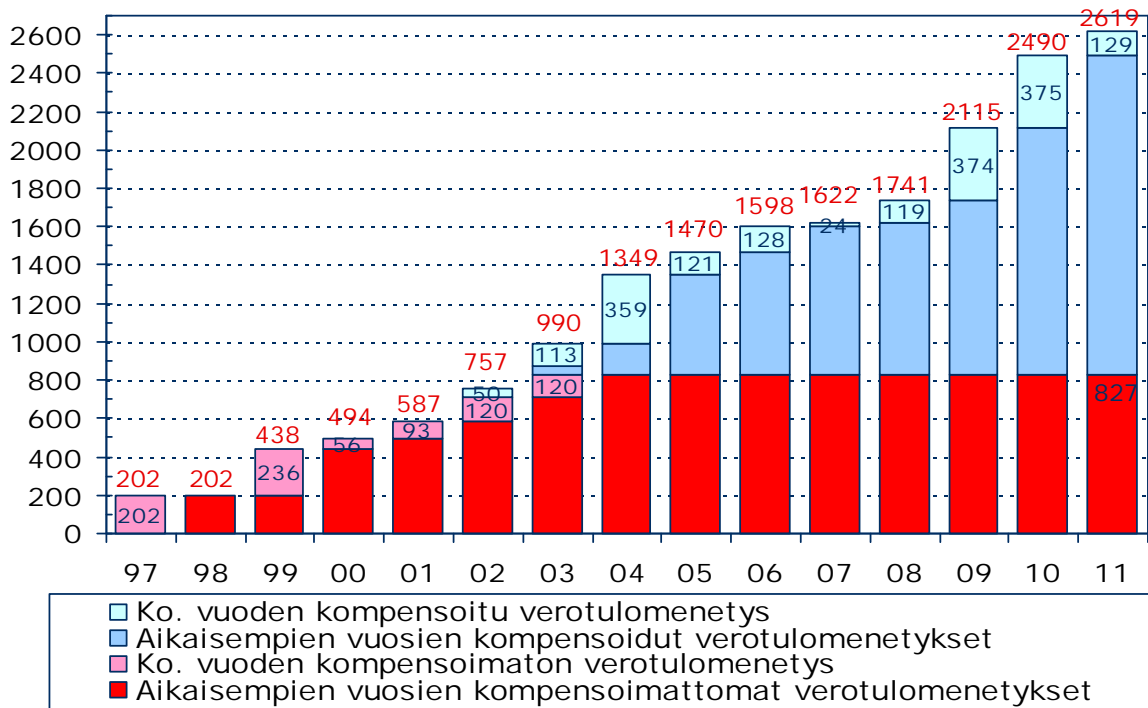
Liite 2a. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2010 vuoteen 2011 (Suomen Kuntaliitto, valtiovarainministeriön laskelma PBB)

1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset	Menot	Tulot	Netto
VM, vuoden 2010 ylimääräisen valtionosuuslisäyksen poistuminen		-30	-30
VM/STM, sosiaali- ja terveyspalvelujen parantaminen:			
– asetus neuvola- ja kouluterveydenhuollosta (1.7.2009)	+18	+9	-9
– vammaispalvelulain toimeenpääntö (1.9.2009)	+6	+3	-3
– terveydenhuoltolaki (1.5.2011)	+10	+5	-5
– päihdeäitien hoidon järjestäminen	–	+3	+3
– lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen ja vankilan perheosaston perustaminen	+1	+1	+1
OKM, perusopetuksen laadun kehittäminen	+18	+18	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärän lisäys	+4	+2	-3
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen avustukset	-2	-2	0
OKM, oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijamäärän lisäys	+4	+2	-2
OKM, avustukset nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön	-5	-5	0
OKM, perustamishankkeet		-3	-3
SM, maahanmuuttajien korvaukset	+21	+21	0
STM, kehittämishankkeet	-3	-3	0
STM, EVO-koulutus		+5	+5
STM, toimeentulotukiehtojen täsmentäminen	-4	-2	2
TEM, työllistämistuki kunnille	+5	+5	0
Yhteensä	73	29	-44

2. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien siirrot valtiolle	Menot	Tulot	Netto
VM/STM, tulkkaukspalvelujen siirto (1.9.2010)	-12	-12	0
Yhteensä	-12	-12	0
3. Verotuksen ja maksujen muutokset	Menot	Tulot	Netto
Veroperusteiden muutokset/valtionosuuskompensaatio (valtion tulovero-asteikon muutos ja työtulovähennyksen korotus -106, eläketulovähennyksen korotus -14, valtionosuuskompensaatio 120)		0	0
Yhteensä		0	0
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	61	17	-44

Liite 2b. Arvio veronkevennyksen vaikutuksesta kuntien verotuloihin 1997–2011, milj. euroa (Suomen Kuntaliitto)

Vuosien 1997–2011 verokevennyksen johdosta kunnat saavat vuonna 2011 2,6 mrd. euroa vähemmän verotuloja, joista kompensoimatta on yli 800 milj. euroa

Liite 3. Kaupunkien tilinpäätöstiedotteet tai kaupunginjohtajan katsaukset

Kaupunginjohtajan katsaus

Vuosi 2011 oli Helsingin kaupungin taloudessa odotettua myönteisempi. Helsingin verotulot kasvoivat 9,3 prosenttia pääosin kunnallisveroprosentin noston seurauksena. Kunnallisveroprosenttia nostettiin yhdellä prosenttiyksiköllä 18,5 prosenttiin. Veronkorotuksen seurauksena kunnallisverotulot kasvoivat 7,5 prosenttia ja tästä kasvusta noin kolme neljäsosaa oli kunnallisveroprosentin noston vaikutusta.

Kaupungin toimintamenojen kasvua saatiin hillittyä vuoden 2009 noin 6,5 prosentista ja vuoden 2010 noin 3,8 prosentista noin 2,5 prosenttiin. Vuodesta 2008 Helsingin lainakan- ta on lähes kaksinkertaistunut nykyiseen noin 1,3 miljardiin euroon. Lainakannan nopean kasvuvauhdin hillitsemiseksi Helsinki on pyrkinyt vuosina 2010 ja 2011 parantamaan palveluntuotannon tuottavuutta hillitsemällä vuosittaisten toimintamenojen kasvuvauhtia.

Vuonna 2011 tässä onnistuttiin selvästi muuta kuntasektoria paremmin. Helsingin kaltaisessa kasvavassa kaupungissa tämä on hyvä saavutus.

Vuonna 2011 verotulojen kasvun ja matalan toimintameno- kasvun seurauksena kaupungin vuosikate parani edellisestä vuodesta selvästi. Vuosikatteen paranemisesta huolimatta kaupungin nettolainanotto oli 115 miljoonaa euroa. Vuosikatteen parantumisesta huolimatta kaupungin tulo-rahoitus ei riitä investointien rahoittamiseen.

Helsinki rakentaa parhaillaan uusia asuinalueita satamatoiminnoilta vapautuneille alueille. Kaupungin investointitaso on noussut viime vuosina merkittävästi. Vuonna 2011 emokaupunki investoi lähes 500 miljoonalla eurolla. Kaupunginvaltuusto hyväksyi Keski-Pasilan keskustakorttelin suunnittelu- ja toteutuskilpailun periaatteet. Kalasataman keskuksen toteutussopimus hyväksyttiin.

Kevätalvi 2011 oli edellisen vuoden tapaan poikkeuksellisen runsasluminen ja tällä oli vaikutuksensa mm. liikenteen sujuvuuteen vuoden alkukuukausina. Kehitettyjen lumenpoistomenetelmien ja paremman

koordinaation ansiosta lumitilanteesta selvitettiin paremmin kuin edellisellä vuonna.

Hallinnon kehittämisessä merkittävä askel oli Ahjo-asianhallintajärjestelmän käyttöönotto kesällä 2011. Uudistus muutti kaupungin asianhallinnan ja kokousjärjestelmän sähköiseksi, yhtenäisti kaupungin asiakäsittelyjärjestelmät sekä uudisti päätöksenteon ja viestinnän käytäntöjä.

Vuonna 2011 peruskorjattiin aiempaa enemmän koulu-, päiväkotijä, sairaala- ja muita peruspalvelutuotantoon liittyviä rakennuksia. Vuonna 2011 valmistuivat mm. Lehtisaaren päiväkotijä ja koulu, päiväkotijä Koralli, päiväkotijä Poutapilvi sekä Jätkäsäaren pelastusasema. Merkittävimmät vielä rakentamisvaiheessa olevat uudisrakennushankkeet olivat Itäinen yhteispäivystyssairaala, Myllypuron terveysasema ja korttelitalo Kanava.

Peruskorjauspuolella saatiin valmiiksi Haagan koulutusyksikkö, Sunnin ja Kiseleffin talo Senaatintorin laidalla, Sibelius-lukio, Talvipuutarha sekä päiväkodit Linnunlaulu, Pilten ja Saana. Merkittävimmät vielä rakentamisvaiheessa olleet peruskorjaushankkeet olivat Käpylän peruskoulu, Myllypuron ala-asteen koulu, Herttoniemen ala-asteen koulu, Vartiokylän yläasteen koulu ja Kannelmäen peruskoulu, päiväkodit Sakara ja Rööperi sekä Erottajan pelastusasema.

Liikuntainvestoinneissa vuonna 2011 valmistuneita hankkeita olivat Kontulan tekojääradan perusrakennus, Hietaniemen uimarannan kahvilarakennus sekä Pirkkolan uima- ja palloiluhallin julkisivun perusrakennus. Liikennepuolella peruskorjattiin Kulosaaren metroasemaa sekä rakennettiin metron keskusvalvomoa Herttoniemeeseen. Länsimetron tunnelien rakentaminen jatkui vuonna 2011.

Kaupunginvaltuusto päätti sosiaali- ja terveystoimen organisaation uudistamisesta. Kaupunginvaltuusto päätti 18.1.2012 vahvistaa päivitetyn Helsingin Energian kehitysohjelman kohti hiilineutraalia tulevaisuutta. Ohjelman lähtökohtana ja Helsingin kaupungin energiapolitiittisena tavoitteena on, että

Helsingin kaupungin aineistopankki

Helsingin Energian sähkön ja lämmön tuotannossa ja hankinnassa uusiutuvien energianlähteiden osuus on vuoteen 2020 mennessä vähintään 20 prosenttia ja että sähkön ja lämmön tuotannossa Helsingin Energia vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta. Lisäksi päätettiin käynnistää monipolttainevoimalaitoksen ja siihen liittyvän energiatunnelin investointipäätösvalmiuteen tähtäävät toimenpiteet ja hyväksyttiin se, että Vuosaaren monipolttainevoimalaitoksen käyttöönoton jälkeen Hanasaaren nykyinen voimalaitostoiminta alueella päättyy.

Tammikuussa 2011 Helsinki päätti tilata Solomon R. Guggenheim -säätötiöltä selvityksen, jossa selvitetään mahdollisuutta perustaa Guggenheim-museo Suomeen. Asian käsittely jatkuu vuonna 2012.

Jussi Pajunen
Kaupunginjohtaja

Espoon kaupungin vuoden 2011 tulos kohtuullinen

26.3.2012 klo 12.55

Espoon kaupungin tulos vuodelta 2011 oli kohtuullinen. Kaupungin vuosikate oli 140,6 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 44,7 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli lähes 60 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempi, mikä johtuu ennakoitua suuremmasta verotulojen kasvusta.

Vuosikate 140,6 miljoonaa euroa jäi yli 10 miljoonaa euroa muutetusta talousarviosta sekä yli 40 miljoonaa euroa vuoden 2010 tasosta.

”Suureen investointiohjelmaan nähden vuosikate on korkeintaan kohtuullinen. Kaupungin on jatkossakin panostettava tuottavuuden parantamiseen ja uudenlaisten, kumppanuuteen perustuvien toimintamallien kehittämiseen. On entistäkin tärkeämpää, että asukkaat ovat osallisia palvelujen ja kaupungin kehittämisessä ja henkilöstö sitoutunut tehtäviinsä”, kaupunginjohtaja **Jukka Mäkelä** sanoo.

Verotulojen kehitys oli vuonna 2011 ennakoitua parempaa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 47,7 milj. euroa eli 4,0 prosenttia. Verotuloja tilitettiin kaikkiaan 1 231,4 milj. euroa. Ansiotulojen kunnallisveroa kertyi 1 023,6 milj. euroa, joka oli 23,3 milj. euroa eli 2,3 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Yhteisöveroa kertyi 144,5 milj. euroa, joka oli 24,1 milj. euroa eli 20 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Kiinteistöveroa tilitettiin 63,3 milj. euroa, joka oli 0,3 milj. euroa eli 0,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010.

Verotuloon perustuva valtionosuuden tasausvähennys oli kaikkiaan 181,7 milj. euroa, mikä vastaa noin 3,26 tuloveroprosentin tuottoa.

Kaupungin ulkoiset tuotot ylittivät muutetun talousarvion lähes 12 miljoonalla eurolla. Toimintatuottojen kokonaismäärä oli 245,7 milj. euroa ja se kasvoi edellisestä vuodesta 21,3 milj. euroa eli 9,5 prosenttia.

Ulkoisten kulujen vertailukelpoinen kasvu vuonna 2011 oli 5,7 prosenttia. Vuonna 2010 kasvu oli 3,1 prosenttia. Kirjanpöytäkulujen kasvu oli vuonna 2011 kuitenkin 9,7 prosenttia johtuen kirjausmuutoksista, jotka koskevat lomapalkkavelkaa ja valmistus omaan käyttöön -menettelyn laajennusta. Kulujen kokonaiskehitys vuonna 2011 oli melko maltillista, sillä se kattoi yli 4 000 henkilön asukasmäärän ja palvelutarpeen kasvun, palkkojen sopimuskorotukset sekä inflaation tuomat hinnannousut.

Henkilöstömäärä laski hieman ja oli vuoden lopussa 13 538 henkilöä.

Kaupungin investointeja toteutettiin 197 miljoonalla eurolla. Lisäksi kaupunki toteutti länsimetroon, koulujen peruskorjauksiin sekä kaupungin vuokrataloihin liittyviä investointeja tytäryhtiöidensä kautta lähes 117 miljoonalla eurolla. Vuodelle 2011 suunnitellut kaupungin investoinnit eivät lähinnä aikataulusyistä toteutuneet täysimääräisesti vaan rakentaminen jatkuu vuonna 2012.

Kaupungin rahoitustilanne pysyi hyvänä eikä kaupunki nostanut pitkäaikaista lainaa. Myöskään suunniteltua rahastojen 40 miljoonan euron purkua ei toteutettu. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 55 miljoonalla eurolla.

Espoon konsernitilinpäätökseen yhdisteltiin yhteensä 54 konserniyhteisöä; 24 tytäryhteisöä, 10 kuntayhtymää ja 20 osakkuusyhteisöä. Konsernin tilikauden tulos oli 46 milj. euroa. Konsernitaseen loppusumma oli 4 386 milj. euroa.

Konsernin omavaraisuusaste oli 58,4 prosenttia ja se laski 1,3 prosenttia edellisvuodesta. Konsernilla oli lainaa noin 1 395 milj. euroa eli 5 525 euroa asukasta kohden. Lainamäärä kasvoi 5,1 prosenttia asukasta kohden.

Tampereen kaupungin tilinpäätös 1.1. – 31.12.2011

- Vuoden 2010 mallittainen toimintamenojen kasvu kääntyi vuoden aikana nousuun ja menot kasvoivat 65 milj. eurolla. Kunta-alan palkkaratkaisu lisäsi henkilöstömenoja noin 13 milj. eurolla. ICT-alan heikentynyt tilanne on vaikuttanut muun muassa kaupungin yhteisöverotulojen kertymään negatiivisesti.
- Tilinpäätös on tuloksen osalta 12,5 milj. euroa alijäämäinen ja 51 milj. euroa edellisen vuoden tulosta heikompi. Vuosikate heikkeni 36,5 milj. eurolla. Vuoden 2011 talousarviota laadittaessa näkyvät olivat jo heikot ja tuloksen osalta talousarvio laadittiinkin 10 milj. euroa alijäämäiseksi ja nettomenojen kasvuksi tavoiteltiin 3 prosenttia. Nettomenot kasvoivat kuitenkin 5,6 prosenttia.
- Lainamäärä oli tilikauden lopussa 323,1 milj. euroa ja se lisääntyi edelliseen vuoteen nähden 11 milj. eurolla (3,5 prosenttia). Asukaskohtainen lainamäärä kasvoi vain 38 eurolla.
- Verorahoituksen kasvu jäi 19,9 milj. euroon eli 2,1 prosenttiin. Merkittävin muutos oli yhteisöveroissa, joiden määrä laski edellisestä vuodesta 1,7 milj. eurolla johtuen kuntakohtaisen jako-osuuden laskusta.
- Kaupungin taseessa on kertynyt ylijäämää 2 892 euroa asukasta kohden.

Kaupungin avainluvut	2011	2010
Tilikauden tulos, milj. euroa	-12,5	38,6
Nettomenojen kasvu, milj. euroa	49,9	28,1
Nettomenojen kasvu, %	5,6	3,2
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	25,1	25,2
Vuosikate/Poistot, %	84,5	129,5
Vuosikate, euroa/asukas	316	490
Rahavarojen muutos, milj. euroa	-27,7	32,0
Nettoinvestoinnit, milj. euroa	126,4	150,4
Investointien tulo-rahoitus, %	53,8	69,5
Kassan riittävyys, pv	30	38
Taseen loppusumma, milj. euroa	1 984	1 978
Omavaraisuusaste, %	73,2	74,1
Lainakanta 31.12., milj. euroa	323,1	312,1
Lainat, euroa/asukas	1 502	1 464
Asukasmäärä, henkilöä	215 168	213 217

Pormestari kommentoi tilinpäätöstä

” Tampere Virtaa –kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen eteni hyvin kohti koko valtuustokauden tavoitteiden toteutumista. Vuodelle 2011 asetetuista toiminnallisista tavoitteista 75 prosenttia toteutui suunnitellulla tavalla. Tavoitteista esimerkiksi hoitotakuu ja sosiaalitakuu toteutuivat vain muutamia erikoissairaanhoidon poikkeuksia lukuun ottamatta. Uusia ennaltaehkäiseviä ja terveyttä edistäviä sekä monikulttuurisuuden huomioon ottavia palveluja otettiin käyttöön, kotona asumista tuettiin, seudullinen yhteistyö tiivistyi ja joukkoliikenteen matkustajamäärä kasvoi.

Tampereen talous heikkeni viime vuonna ennakoarvioitakin enemmän. Tuloksen heikkenemisen syinä olivat kaupungin verotulojen heikko kehitys ja samanaikaisesti tapahtunut menojen reipas kasvu. Kaupungin kokonaisverotulot kasvoivat vuoden 2010 tilinpäätöksestä 7,5 milj. euroa ja nettomenot kasvoivat 49,9 milj. euroa. Jatkuessaan tällainen kehitys romuttaa nopeasti vakaankin talouden.

Viime vuoden kehityksessä huolestuttavinta oli toimintamenojen erittäin nopea kasvu. Vuoden 2011 tilinpäätöksestä voidaan tiivistetysti todeta, että kaupungin talous sujautti alijäämäisten kuntien joukkoon. Tämä tulee nopeasti korjata. Vaikka kaupungin taloudellinen tilanne on edelleen kohtalaisen vakaa, meidän tulee ryhtyä aktiivisiin toimiin saavuttaaksemme taloudessa tasapainon menojen ja tulojen välillä. Menojen kasvu on pidettävä tulojen kasvun sallimissa rajoissa. Tämä edellyttää pidättyvyyttä uusien menojen lisäävien palvelujen käynnistämiseksi sekä nykyisen palvelurakenteen kriittistä arvioimista.

Tampereen kaupungin talouden tasapainottamiseksi on löydettävä kestäviä keinoja, koska hyvä palvelu on aidosti myös jatkossa tärkeä toimintaperiaatteenamme. Vaikka tunnelmat ovat jonkin verran huolestuneita maailmanlaajuisestikin, uskon vahvasti että vastuullisuus, aloitteellisuus sekä yhdessä tekeminen ovat periaatteita, jotka vievät meidät onnistumisia kohti kaupunkilaisten parhaaksi.

Tampereen kaupunki
Konsernihallinto
Talous- ja strategiaryhmä
PL 487, 33101 TAMPERE

Käyntiosoite
Aleksis Kiven katu 14–16 C

Puhelin
03 565 611

Faksi
03 5656 6196

Sähköiset yhteystiedot
kirjaamo@tampere.fi
www.tampere.fi

Toimintaympäristö

Tamperelaisia oli vuoden lopussa 215 168, kasvua oli 1 951 asukasta. Kuntien välinen muuttoliike lisääntyi Tampereen osalta vuoden 2011 aikana niin, että muuttovoitto oli 1 228 asukasta, joka on 212 asukasta edellisvuotta enemmän. Lapsia syntyi vuoden aikana 2 514.

Epävarma taloustilanne heijastuu erityisesti työllisyyteen, jonka tilanne on Tampereella heikompi kuin maassa keskimäärin. Erityisesti nuoria työttömiä on paljon ja työllisyysenhoidon palveluita kohdennettiin erityisesti nuorten työelämäosallisuuden lisäämiseen ja pitkäaikaistyöttömien aktivoimiseen. Työttömyysaste pieneni vuoden takaiseen verrattuna 1,1 prosenttiyksikköä ja se oli joulukuun lopussa 12,8 prosenttia. Avoimena olevien työpaikkojen määrä lisääntyi erityisesti palvelutyössä sekä terveydenhuollon ja sosiaalialan työssä vuoden 2011 aikana.

Asuntotuotanto lähti hyvään vauhtiin vuoden 2011 aikana, vaikka loppukesästä talouden epävarmuus hidastutti rakennushankkeita. Vuoden aikana Tampereella valmistui 1 807 asuntoa, joista 81 prosenttia kerrostaloihin. Tampereen liikennejärjestelmää on strategian mukaisesti kehitetty painottaen kevyttä ja joukkoliikennettä. Joukkoliikenteen matkustajamäärät kasvoivat 4,5 prosenttia vuoden 2011 aikana.

Vuoden aikana käynnistettiin nykytuotoisen seutuyhteistyön arviointi. Seutuyhteistyön arviointi sai laajemman kontekstin, kun hallitusohjelman mukaista kuntauudistusta tukemaan käynnistettiin kansallinen selvitystyö alueille tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta.

” Talouden kehitysnäkymät tuovat haasteita kaupungin taloudelle

Investoinnit

Kaupungin investoinnit olivat lähes 130 milj. euroa ja niistä merkittävimmät olivat Vuoreksen alueen liikenneväylien, viheralueiden ja vesihuoltoverkoston investoinnit 12,9 milj. euroa, Tampereen ammattiopiston tilainvestoinnit 6,6 milj. euroa sekä Pyynikin uimahallin 5,4 milj. euron ja Sampolan koulun 4,3 milj. euron perusparannukset. Kaupungin liikelaitosten osuus investoinneista oli 62 milj. euroa. Kokonaisinvestointien määrä laski noin 17 prosentilla edellisvuodesta.

Kaupunkikonserni

- Tampereen kaupunkikonserniin kuului vuoden 2011 lopussa 48 tytäryhteisöä, 5 kuntayhtymää, 23 osakkuusyhteisöä ja 3 yhteisyhteisöä.
- Kaupunkikonsernin tilikauden tulos oli 21,5 milj. euroa ja se heikkeni 75,7 milj. euroa edellisvuodesta. Konserniyhteisöjen toimintatuotot kasvoivat 14,7 milj. euroa ja toimintakulut 85,3 milj. euroa. Konsernin vuosikate oli 176,7 milj. euroa.
- Investoinnit kasvoivat 57,6 milj. eurolla eli 26 prosentilla, kun muun muassa Finnpark Oy, Pirkanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä ja Tampereen Sähkölaitos Oy -konserni tekivät investointeja edellisvuotta enemmän.
- Konsernin lainamäärä oli vuoden lopussa 789,5 milj. euroa ja se kasvoi 37,7 milj. eurolla (5 prosenttia).
- Kaupunkikonsernin asukaskohtainen lainamäärä kasvoi 143 eurolla.

Konsernin avainluvut	2011	2010
Tilikauden tulos, milj. euroa	21,5	97,2
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	51,8	53,5
Vuosikate/Poistot, %	113,9	154,8
Vuosikate, euroa/asukas	821	1 093
Rahavarojen muutos, milj. euroa	-28,3	29,0
Nettoinvestoinnit, milj. euroa	278,1	220,5
Investointien tulorahoitus, %	63,5	105,7
Konsernintaseen loppusumma, milj. euroa	2 641	2 550
Konsernin omavaraisuusaste, %	55,1	56,2
Konsernin lainakanta 31.12., milj. euroa	789,5	751,8
Konsernin lainat, euroa/asukas	3 669	3 526
Asukasmäärä, henkilöä	215 168	213 217

Lisätiedot

Laskentapäällikkö Tarja Puskala
etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 050 595 1079

<http://www.tampere.fi/tampereinfo/viestinta/tiedotteet/2012/66RxgHSC1.html>
[Tilinpäätös 2011](#) (pdf, 130 kt)

Vantaan kaupunginjohtajan katsaus

Kaupungin talous

Vuonna 2011 bruttokansantuote kasvoi 2,6 prosenttia. Loppukesästä 2011 alkaneen euroalueen rahoitusmarkkinoiden kriisiytymisen myötä tulevia vuosia koskevat kasvuennusteet ja myös verorahoituksen kasvuennusteet laskivat olennaisesti kesken vuoden 2012 talousarvion valmistelun.

Maan uusi hallitus aloitti työnsä maaliskuussa 2011 käytyjen eduskuntavaalien myötä. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksia leikattiin vuodelle 2012 631 milj. eurolla. Verorahoitukseen kasvuun liittyvät epävarmuustekijät, yhdistettynä palvelutarpeen kasvuun ja investointitarpeisiin, muodostavat suuren haasteen kaupungin talouden hallinnalle tulevina vuosina.

Työllisyys on kunnallisveroista riippuvaisen kaupungin keskeinen menestystekijä. Vuonna 2011 lomautettujen määrä oli edellisvuotta alemmalla tasolla, mutta työttömyysaste pysyi ennallaan seudullisesti hyvin korkealla tasolla. Se oli joulukuun lopun tilanteessa 8,2 prosenttia.

Vantaan kaupungin vuoden 2011 tilinpäätös muodostui ylijäämäiseksi. Samalla kaupungin velkaantuminen kuitenkin jatkui, kun tulorahoituksella kyettiin kattamaan vain noin puolet nettoinvestoinneista. Kaupungin saama verorahoitus kokonaisuutena kasvoi vuonna 2011 4,1 prosenttia, vertailukelpoiset toimintamenot 5 prosenttia ja kaupungin lainamäärä 80 milj. eurolla.

Kaupungin vuoden 2011 poistot olivat vain noin 40 prosenttia nettoinvestoinneista. Näin ollen tilikauden tuloksen lisäksi talouden tasapainoa tulee arvioida myös investointien tulorahoitusasteen sekä velkamäärän kehityksen kautta. Tilikauden tulosta parantaa osaltaan kaupunkikonsernin sisäinen tonttikauppa, josta tuloutui kaupungin toimintatuloihin kertaluonteista myyntivoittoa noin 11 milj. euroa.

Vuoden 2011 aikana jatkettiin Vantaa-sopimuksen mukaisia uudistuksia.

Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Valtuusto asetti vuodelle 2011 sitovia tavoitteita yhteensä 38 kpl. Niistä toteutui täysin 22, melko hyvin kuusi, jossain määrin viisi ja ei lainkaan viisi.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja asiakasvaikuttavuus

Tavoitteista toteutui täysin 11, melko hyvin kolme ja jossain määrin neljä. Keskeiset hyvinvointitavoitteet koskivat työllisyyttä ja koulutusta sekä palvelutason ja laadun ylläpitoa. Kaupunki panosti voimakkaasti tulevaisuuteen harjoittamalla aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja luomalla edellytyksiä Marja-Vantaan toteuttamiselle. Vantaan työpaikkaomavaraisuus on 103 prosenttia.

Kaupunki on jatkanut kokonaisvaltaista työtä ilmastonmuutoksen torjumiseksi yhteistyössä vantaalaisen elinkeinoelämän, kuntalaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kaupungin panos tässä työssä on maankäytössä, liikenne- ja rakentamisessa, energian säästämässä ja oman rakentamisen laadussa. Vuoden 2011 aikana on rakennettu seurantajärjestelmä, joka mittaa ilmastonmuutostavoitteen toteutumista.

Vantaalla on perinteisesti tehty runsaasti toimialarajat ylittävää yhteistyötä. Tätä toimintatapaa on vahvistettu uudistamalla kaupungin hyvinvointityöryhmän työtä. Kaupunkitasoiset tavoitteet on sisällytetty kattavasti toimialojen tulokortteihin. Toiminnan kohteena ovat olleet ikääntymispoliittisen ohjelman toteuttaminen, ennaltaehkäisevän työn toimintamallien kehittäminen ja etenkin lastensuojelun asiakkuuksien kasvun ehkäiseminen. Erityisesti ikääntymispoliittisen ohjelman toteuttamisessa on onnistuttu hyvin. Uudenlaisia toimintamalleja on etsitty myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhteistyöprosesseja kehittämällä.

Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamista on jatkettu aktiivisesti. Tilanne on kohentunut. Siitä huolimatta vuoden 2011 lopussa oli 871 alle 25-vuotiasta nuorta työttömänä. Nuorten koulutustakuu toteutui Vantaalla hyvin. Aloituspaiikkoja lukiokoulutukseen, ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, ammatilli-

seen valmistaviin koulutuksiin sekä lisäopetukseen oli laskennallisesti 104 prosentille perusopetuksen päättäneistä ikäluokasta. Elokuun 2011 lopussa ilman paikkaa oli noin 30 nuorta. Kaikkiin ilman paikkaa jääneisiin oltiin yhteydessä syksyn aikana ja heille tarjottiin toimintavaihtoehtoja.

Perusopetuksen opetusryhmäkoot olivat noin 20,8 oppilasta luokkaa kohden. Keskimääräinen ryhmäkoko oli vuonna 2009 23,3 oppilasta. Lukioissa opetustuntien määrä oli suunnilleen vuoden 2009 tasolla. Varhaiskasvatuksen kerhotoiminnassa oli 69 lasta enemmän kuin vuonna 2010. Kirjastoissa asiakaskäyntien määrät ovat kasvaneet hieman ja aukioloaikoja on lisätty.

Pitkäaikaistyöttömien määrää pyrittiin vähentämään erilaisilla toimenpiteillä. Niistä huolimatta joulukuussa 2011 vantaalaisia yli 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneita oli 1 856 henkilöä, joka on noin 100 enemmän, kuin vastaavana ajankohtana vuotta aikaisemmin. Tämä johtuu siitä, että myös ne, jotka jäivät työttömäksi taantuman aikana vuonna 2009, eivät ole onnistuneet pääsemään takaisin työelämään, ylittivät 500 päivän työttömyyden vuoden 2011 aikana. Vantaalla toimii työllisyysasioiden neuvottelukunta. Köyhyysasioiden neuvottelukunta aloitti työnsä vuonna 2011.

Rakenteet ja prosessit

Tavoitteista toteutui täysin kahdeksan, melko hyvin yksi sekä jossain määrin yksi. Keskeiset rakenteelliset muutokset koskivat tilakeskusta: toimialan uudelleen organisointi hyväksyttiin ja perustettiin Vantaan Tilapalvelut Oy. Kaupungin korjausrakentamistoiminnot ulkoistettiin. Uusi sisäisten vuokrien laskentamalli otettiin käyttöön.

Kaupungin toimintojen ja palvelujen kahden prosentin tuottavuuden kasvutavoite osoittautui liian haasteelliseksi. Sähköisen asiointin kaupunkitasoista suunnitelmaa päivitettiin tehtyjen linjausten, painopisteiden ja suunnitelmien pohjalta. Työ jatkuu vuonna 2012.

Selvitykset Helsingin ja Vantaan mahdollisen yhdistämisen eduista ja haitoista sekä kaksipuolaisesta seutuhallinnosta käsiteltiin kaupunginvaltuustossa tammikuussa 2011. Valtuusto päätti, että kuntajakolain mukaisista menettelyistä Helsingin ja Vantaan kaupunkien yhdistämiseksi ei käynnistetä (KV 31.1.2011).

Uudistuminen ja henkilöstön työhyvinvointi

Tavoitteista yksi toteutui täysin, yksi melko hyvin ja yksi ei lainkaan. Johtamisjärjestelmiä kehitettiin ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmää toteutettiin. Tavoitteena oli myös, että sairauspoissaoloprosentti on 0,2 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuonna 2010, mutta tämä tavoite ei toteutunut, vaan sairauspoissaolojen määrä kasvoi hieman.

Taloudelliset resurssit ja mahdollisuudet

Tavoitteista kaksi toteutui täysin, yksi melko hyvin ja neljä ei toteutunut lainkaan. Tavoitteeksi oli asetettu, että talousarviovuonna 2011 toimintakatteen kasvu on alle verorahoituksen kasvun. Tämä tavoite ei toteutunut. Myöskään talouden tasapainottamis- ja velkaohjelmaa ei saatu tehtyä vuonna 2011, mutta vastaava tavoite on asetettu vuodelle 2012 siten, että ohjelma laaditaan kevään valtuustoseminaariin.

Tavoite, jonka mukaan organisaatiouudistusten kokonaistaloudelliset vaikutukset selvitetään ennen jokaista uudistusta ja taloudellisia vaikutuksia seurataan uudistusten jälkeen, toteutui täysin.

Kaupunkitasoinen suunnitelma toimitilamäärän kasvun hillitsemiseksi ja toimitilatehokkuuden parantamiseksi ei valmistunut.

Esitys uudeksi konsernistrategiaksi käsitellään konsernijaostossa toukokuussa 2012.

Velka aleni 18 milj. euroa

Turun kaupungin tulos ylijäämäinen vuonna 2011

Viime vuoden tilinpäätös on 6,7 milj. euroa ylijäämäinen. Odotettua parempi tulos perustui verotulojen ja myyntivoittojen kasvuun, sekä toiminnan uudistamiseen.

Turku uudisti toimintaansa voimakkaasti vuonna 2011. Vuoden aikana toimeenpantiin muun muassa ympäristösektorin yhtiöittämisshankkeet, kaupungin toimintamallin uudistaminen ja seudullisen joukkoliikenteen kehittäminen. Toimenpiteet meriteollisuuden rakennemuutoksen voittamiseksi tuottivat tulosta.

– Kaupungin kehitti toimintaansa voimakkaasti viime vuoden aikana. Talouden ja toiminnan suunnittelua ja ohjausta uudistettiin, ja pitkäjänteisyyttä lisättiin ennakoiden julkisen talouden kiristymistä tulevina vuosina, kaupunginjohtaja **Alexi Randell** toteaa.

– Toimenpiteet ja aktiivinen yhteistyö meriteollisuuden rakennemuutoksen voittamisen tuottivat tulosta: rakennemuutoksessa saavutettiin taitekohta vuonna 2011. Kaupunki panosti vuoden aikana merkittävästi voimavaroja kaupunkiseudun kilpailukyyn ja vetovoiman lisäämiseen

– Seudullisessa yhteistyössä päästiin merkittävästi eteenpäin. Seudun rakennemallin loppuraportti saatiin valmiiksi, seudullinen joukkoliikenneorganisaatio perustettiin ja seudun energiaratkaisu saatiin valmiiksi. Myös kansallisessa kaupunkipolitiikassa tehtiin kaupungin kannalta merkittäviä avauksia muun muassa MAL-aiesopimuksen valmistelu käynnistettiin.

Verorahoitusta kertyi yhteensä 963,0 milj. euroa ja se kasvoi vielä viime vuonna odotettua enemmän (4,2 prosenttia). Kasvu oli yhteensä 39,1 milj. euroa, mutta se ei riittänyt kattamaan nettomenojen kasvua. Nettomenojen kasvu oli 9,4 milj. euroa verorahoituksen kasvua suurempi. Omaisuuden myyntivoittoa kertyi päätyneenä vuonna yhteensä 28,8 milj. euroa. Kasvu vuoteen 2010 oli 3,9 milj. euroa.

Kokonaisvelka supistui

Rahavarat vähenivät 89,8 milj. euroa. Kaupungin kassavaranto on rahavarojen vähenemisestä huolimatta vahva, 117,6 milj. euroa. Kaupungin kokonaisvelka aleni 18,1 milj. euroa, eikä uutta pitkäaikaista velkaa nostettu.

Kaksi lautakuntaa ylitti määrärahansa

Kaupungin toimintakulut olivat 1 246,2 milj. euroa (1 188,1 milj. euroa v. 2010). Kasvua vuoteen 2010 verrattuna oli 58,1 milj. euroa (+ 4,9 %). Lisääntynyt palvelujen kysyntä kasvatti sosiaali- ja terveystoimen nettokuluja 4,7 prosentilla sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen nettokuluja 5,4 prosentilla. Toimintatuotot olivat 306,2 milj. euroa (296,4 milj. euroa v. 2010). Sekä peruspalvelulautakunta että varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta ylittivät talousarviomäärärahansa.

– Peruspalvelu- ja varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnan menojen voimakas kasvu viime vuonna on perusteltavissa palveluiden kysynnän ennakoimattomalla kasvulla. Näin suuri menojen kasvu ei kuitenkaan ole mahdollista tulevana vuosina, minkä vuoksi kaupunki on käynnistänyt palveluiden järjestämistarkastelun varhaiskasvatuksen osalta ja pyrkii nopeuttamaan sosiaali- ja terveystoimen palvelurakennemuutoksia, linjaa kaupunginjohtaja Randell.

Toimintatuotot kasvoivat 9,8 milj. euroa (+ 3,3 %). Tilikauden toimintakate (nettomenot) kasvoivat 48,5 milj. euroa (5,6 %).

Investointitaso pysyi korkealla

Kaupungin investointimenot olivat viime vuonna yhteensä 112,9 milj. euroa ja ne toteutuivat 9,6 milj. euroa alle kaupunginvaltuuston talousarviopäätösten. Investointitaso on edelleen korkealla tulorahoitukseen nähden. Investoinneilla turvataan omaisuuden arvon säilyttäminen sekä kaupungin palvelujen tuottaminen ja kaupungin kehitys.

Suurimpia investointikohteita viime vuonna olivat Myllysilta, Lakkatien erityislastenkoti, Paattisten koulu, Liinahaan ja Runosmäen vanhainkotien peruskorjaukset, Puolalan koulun ja Puolalanmäen lukion peruskorjaukset sekä Impivaaran uimahallin peruskorjaus ja laajennus.

Kulttuuripääkaupunkivuosi vilkastutti elinkeinoelämää

Turun merkkipäivä Euroopan kulttuuripääkaupunkina 2011 oli menestys. Kokonaisyleisömäärä ylitti kahden miljoonan tavoitteen yli 6 000 tapahtumalla. Myös Logomo ylitti kävijätavoitteen (150 000) päätyen 250 000 kävijään. Turussa rekisteröidyt yöpymiset kasvoivat 6,2 % (koko Suomen kasvu 3,9 %). Majoitusmyynnin arvo kasvoi 3,7 milj. euroa vuoteen 2010 verrattuna.

[Tilinpäätöksen esittely](#)

Lisätietoja

Kaupunginjohtaja Aleksis Randell, p. 0400 500 822

Talusojohtaja Jukka Laiho, p. 040 760 3999

<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=344841&nodeid=3906>

Oulu, kaupunginjohtajan katsaus

Maailmantalouden ja euroalueen talouden epävakaus on jatkunut päättyneen tilivuoden aikana. Erityisesti Etelä-Euroopan finanssikriisin vaikutukset alkoivat päättyneenä tilivuonna vaikuttaa myös Suomen reaalityalouden kehitykseen, varsinkin sen jälkimmäisellä puoliskolla. Valtioiden velkakriisit ovat syventyneet ja talouskasvu on hidastunut. Suomessa talous on asettunut aiempaa alemmalle trendille. Bruttokansantuote jää n. 2,6 %:iin vuoden 2011 osalta ja 0,4 %:iin kuluvaan vuoteen osalta. Taantumisen mahdollisuus on olemassa. Vuoden 2013 BKT-ennuste 1,7 %:a perustuu kotimaisen kysynnän kasvuun. Työttömyys laski vuonna 2011 samalla kun vienti kääntyi laskuun. Suomen lainojen kasvu on muuta euroaluetta nopeampaa. Kokonaistilanne asettaa julkisen talouden uuteen valoon. Finanssikriisistä toipumisen arvioidaan tapahtuvan hitaasti. Tämä vaikuttaa suoraan mm. kuntien tuloihin.

Kasvun hidastuminen lisää Suomen talouden epävakautta. Oleellista tässä tilanteessa ovat toimenpiteet, joilla luodaan pohjaa uuden kasvun käynnistymiselle. Oulun, kuten myös muiden kuntien, taloudellinen tilanne heikkeni vuoden 2010 jälkeen. Oulun nettomenot kasvoivat 8,4 % (kunnat keskimäärin 5,4 %) ja verotulot ja valtionosuudet yhteensä vain 0,4 % (kunnat keskimäärin 3,75 %). Oulun nettomenojen kasvu oli selvästi nopeampaa valtakunnalliseen keskiarvoon verrattuna. Näin ei voi jatkaa tulevina vuosina.

Kuntasektori on työvoimavaltainen toimiala ja työvoimakustannusten osuus on yli puolet kaikista kuntien menoista. Oulun kaupungin henkilöstömäärä kasvoi vuodesta 2010 3,44 %:a n. 10 000 henkilöön. Henkilöstön määrän kasvu on kohdistunut pääosin sosiaali- ja terveystoimeen. Vuonna 2011 henkilöstökulut olivat 400,6 milj. euroa kasvaen 6,55 %:a edellisestä vuodesta. Vuoden 2012 alussa Oulun henkilöstömäärä kasvoi n. 3 000 henkilöllä samalla kun muiden yhdistyviin kuntien palveluiden järjestämistä vastuu siirtyi Oululle.

Oulun kaupunginvaltuusto päätti vuonna 2011 kahdesta toimintojensa yhtiöittämisestä. Oulun kaupunginteatteri Oy:n perustamisesta päätettiin 6.6.2011 ja 13.6.2011 alueellisen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita tuottavan Monetra Oy:n perustamisesta yhdessä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kanssa.

Uuden Oulun rakentaminen jatkui yhdistymishallituksen johdolla vuonna 2011. Yhdistymissopimus on ohjannut yhdistymishallituksen ja toimikuntien työtä, joiden vahva ote on näkynyt palvelujen järjestämisen, elinvoimaisuuden, verkottumisen ja organisaation valmistelussa. Kiitos sekä luottamusmiehillä että koko organisaatiolle tehdystä työstä!

Oulun kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamista jatkettiin painottaen mm. elinvoiman kehittämistä. Edellisenä vuonna perustettu elinkeinopolitiikkaa toteuttava BusinessOulu liikelaitos sai toimintansa käyntiin haastavissa olosuhteissa. Tuloksiakin on jo nähtävillä mm. uusien toimijoiden sijoittumisessa alueelle sekä strategian mukaisten uusien toimintojen käynnistymisessä. Näitä ovat esimerkiksi OP-Pohjolan ja Ericssonin tutkimusyksiköt, esihautomot Takomo ja Taitajien talo sekä Oulun seudun yhteismarkkinoinnin käynnistyminen. Yhtenä isona haasteena koko seudulle on nuorisotyöttömyyden vähentäminen. Tähän on ennakkoluulottomasti tartuttu muun muassa yrityspuolen Duunita mut! – haastekampanjalla, joka valittiin myös 100 oululaista tekoa –ohjelmaan. Ohjelmassa tuodaan esille alueen vahvuuksia, osaamista ja innovatiivisuutta. Kuten vasta valittu uusi tasavallan presidentti totesi Oulun käynnilläään "Oulussa välähtää!"

Tehdään yhdessä tekojen ja tekijöiden avulla Oulusta pohjoisen Skandinavian pääkaupunki!

Matti Pennanen
kaupunginjohtaja

Jyväskylä

Kaikkien aikojen ennätysinvestoinnit

Jyväskylän kaupungin vuosikate heikkeni, alijäämää kirjattiin 24,2 miljoonaa ja investoinnit sekä lainakanta kasvoivat. Vuosi 2011 oli Jyväskylän kaupungista, Jyväskylän maalaiskunnasta ja Korpilahden kunnasta yhdistetyn uuden Jyväskylän kolmas toimintavuosi. Kuntien yhdistyessä solmitut hallinnon ja palvelujen järjestämissopimukset päättyivät vuoden 2011 lopussa.

Jyväskylän väkiluku oli toimintavuoden 2011 lopussa 132 062 asukasta. Jyväskylä on Suomen seitsemänneksi suurin kaupunki ja sen väestönkasvu on ollut 2000-luvulla kuudenneksi voimakkainta.

Valtioneuvosto hyväksyi 15.12.2011 kansalliset alueiden käytön kehittämistavoitteet. Tavoitteissa korostetaan, että maakuntia pienempien alueiden yhteistyö on tarpeen esimerkiksi maakuntien sisäisen aluerakenteen vahvistamiseksi sekä aluepoliittisten toimenpiteiden suuntaamiseksi.

Jyväskylän, Jämsän ja Äänekosken yhteinen kehittämistyö on ennakoanut tavoitteisiin kirjattua ajatusta, jolla luovutaan seutukuntajaosta. Kolmen seudun yhteenliittymä, 220 000 asukkaan Jyväskylän kaupunkiseutu, on valmistautunut hyvin hallituksen ohjelman toteuttamiseen. Ohjelmassa korostetaan kaupunkilähtöistä aluekehittämistä ja toiminnallisten kaupunkiseutujen aloitteellista roolia.

Marraskuussa 2011 julkaistussa arviossa Jyväskylän kaupunkiseudun saama palaute kannustaa; Jyväskylän kaupunkiseudun koheesio- ja kilpailukykyohjelmalla on vaikutettu paikallisesti kehittämisvyöhykkeen käsitteiden hahmottamiseen sekä välillisesti vaikutettu isompien kaupunkiseutujen verkoston syntyyn ja vahvistumiseen.

Jyväskylän terveydenhuollon yhteistoiminta-alue Hankasalmen, Muuramen ja Uuraisten kuntien kanssa aloitti 1.1.2011. Vuoden alusta purkautuivat Palokan terveydenhuollon kuntayhtymä ja Korpilahti-Muuramen terveydenhuollon kuntayhtymä.

Innostavana hankkeena kaupunki solmi Osuuskunta Suomen Asuntomessujen kanssa sopimuksen asuntomessujen järjestämisestä vuonna 2014 Äijälänrannan alueella. Edellisen kerran Asuntomessut järjestettiin Jyväskylässä vuonna 1985, jolloin paikkana oli Kuokkalassa sijaitseva Yrttisuon alue. Merkittävänä kaupunkikehityshankkeena Kankaan alueen suunnittelu ja kehittäminen monipuoliseksi asumisen, työpaikkojen, palveluiden ja virkistysalueiden kohteeksi on jatkunut.

Vuosittaisessa kuntien imago tutkimuksessa Jyväskylä menestyi jälleen erinomaisesti. Vuonna 2011 Jyväskylän saama yleisarvio on yli 100 000 asukkaan kaupungeista paras. Jyväskylän vahvuuksina pidetään mm. kaupallisia palveluita, työvoiman saatavuutta, hyvää sijaintia ja liikenneyhteyksiä.

Myönteisten kehityspiirteiden lisäksi Jyväskylässä vallitsee korkea, joskin viime vuonna alentunut työttömyys. Työllisyys- ja työttömyysasteemme ovat vastaavaa tasoa kuin vertailukaupungeissa pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Kaupungin talous toteutui tilivuonna 2011 selvästi heikompana kuin edellisenä vuonna ja hieman talousarviota heikompana. Toimintamenojen kasvu oli nopeampaa kuin verotulojen kasvu. Kuntatalouden pitkän aikavälin kehitysnäkymät ovat edelleen heikentyneet. Vuosille 2012–2015 ennustettu kuntien verotulojen kasvu on selvästi taantumaa edeltänyttä aikaa hitaampaa ja toisaalta väestörakenteen muutos kohdistaa kuntalouteen lisääntyviä menopaineita.

Asukasmäärän kasvu jatkuu

Vuonna 2011 kaupungin asukasluku nousi 1 246:llä, mikä oli suhteellisesti viidenneksi nopeinta 15 suurimman kaupungin joukossa. Myös Jyväskylän seudun kasvu oli edelleen selkeästi maan ripeimpiä Oulun, Helsingin ja Tampereen ja Vaasan seutujen ohella. Jyväskylän seudun osuus Keski-Suomen väestöstä on 64 % ja Jyväskylän vastaava osuus 48%.

Jyväskylän väkiluvun kasvusta oli maahanmuuttoja nettomääräisesti 282 (219 vuonna 2010). Kuntien välisiä nettomuuttoja kertyi 247, mikä oli 49 enemmän kuin vuotta aiemmin. Luonnollinen kasvu (680) oli edellisvuotta pienempi (-84) syntyvyyden laskiessa ja kuolleisuuden noustessa.

Työikäisten ja ikääntyneiden jyvaskyläläisten määrät kasvoivat. Kunnallisten päivähoitopalvelujen kysyntä nousi vuoden aikana. Myös yksityisen päivähoiton määrä kasvoi edelleen palvelurahan myötä. Kerhotoiminta pysyi samalla tasolla vuoteen 2010 verrattuna. Kouluikäisten määrä pieneni edelleen.

Asuntorakentamisen määrä normalisoitui vuoden 2009 notkahduksen jälkeen. Asuntoja valmistui vuonna 2011 yhteensä 1 107 vuosien 2001–2010 keskiarvon oltua 1 090. Koko rakennustuotanto oli 1 102 285 kuutiometriä, mikä on nyt normaalitasoa aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2011 myönnettyjen rakennuslupien kokonaisvolyymit olivat samalla tasolla kuin 2000-luvulla keskimäärin.

Asuntojen keskimääräinen neliöhinta oli vuonna 2011 Jyväskylässä 1 847 euroa ja vuosimuutos 3,7 % (vertailukaupungeissa 1 769 euroa ja 2,8 %). Keskineliövuokra oli vuoden 2011 neljännellä vuosineljänneksellä Jyväskylässä 10,42 euroa ja vuosimuutos 0,5 %. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa vertailukaupungeissa vastaavasti 10,35 euroa ja 3,1 %.

Uusia jyvaskyläläisiä yrityksiä syntyi 762 ja nettolisäystä kertyi 451. Kasvumäärä oli suurempi kuin edellisvuosina. Neljän suurimman (Jyväskylän kaupunki, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, Jyväskylän yliopisto ja Metso Oyj:n Jyväskylän yksiköt) työnantajan osuus Jyväskylän työpaikoista oli lähes neljännes.

Vuoden 2011 lopulla jyvaskyläläisiä oli 132 062. Heistä työllisten määrä on ollut vuonna 2010 arviolta 56 000 eli pysynyt ennallaan vuoteen 2009 verrattuna. Työpaikkojen määrä on kasvanut viime vuosikymmenellä (2000–2009) eniten suuriin kaupunkeihin suhteellisesti verrattuna.

Työttömyys jatkui edelleen ongelmallisena. Työttömiä työnhakijoita oli Jyväskylässä vuoden 2011 lopulla 8 567 eli 93 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työttömien miesten määrä väheni 2 % ja alle 25-vuotiaiden 1,3 prosenttia. Työttömien naisten määrä kasvoi

0,2 %. Pitkäaikaistyöttömien määrässä (2 336) oli kasvua 10 %. Suomen 15 suurimmassa kaupungissa työttömyysaste oli vuoden lopulla keskimäärin 11,5, pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa 12,6 ja Jyväskylässä 13,3 %.

Poliisin tietoon tuli vuonna 2011 Jyväskylässä 6 413 (–306) omaisuusrikosta sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia 1 141 (+209) ja huumausainerikoksia 217 (+45).

Tulorahoitus epätasapainossa

Jyväskylän kaupungin vuosikate oli 14,9 miljoonaa eli 24,7 miljoonaa pienempi kuin edellisenä vuonna. Vuosikate toteutui 4,8 miljoonaa alkuperäistä talousarviota heikompana. Poistot olivat 39,4 miljoonaa ja vuosikate kattoi niistä vain 37,7 %. Näin mitaten kaupungin tulorahoitus oli epätasapainossa. Lainakanta kasvoi 55,6 miljoonalla. Tilikauden alijäämä oli 24,2 miljoonaa euroa.

Jyväskylän kaupungin talous toteutui hieman heikompana kuin vuoden 2011 talousarviota tehtäessä ennakoitiin. Käyttötalouden menot ylittivät alkuperäisen talousarvion 22,8 miljoonalla eurolla. Verotulot toteutuivat 7,5 miljoonaa ja valtionosuudet 0,9 miljoonaa alkuperäistä talousarviota parempina, lisäksi korkomenot alittuivat 4,2 miljoonalla.

Käyttömenot kasvoivat

Toimintatuotot kasvoivat 21,3 miljoonaa (+15,7 %) ja toimintakulut 49,6 miljoonaa (+7,5 %), joten käyttötalouden toimintakate kasvoi 28,3 miljoonalla (+5,4 %). Lukioiden siirto koulutuskuntayhtymälle pienensi kuluja 9,5 miljoonalla eurolla ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen perustaminen kasvatti menoja sekä tuloja 10,8 miljoonalla. Sosiaali- ja terveystalouden nettomenot kasvoivat 28,9 miljoonalla (+7,5 %) vuoteen 2010 verrattuna.

Henkilöstömäärä kasvoi

Kaupungin vakituisen henkilöstön määrä kasvoi 772 henkilöllä ja oli vuoden lopussa 6 469. Kasvusta 633 oli seurausta organisaatiomuutoksista kuten Jyväskylän Yhteistoiminta-alueen ja seudullisen työterveyshuollon perustamisesta. Muista syistä tapahtunut henkilöstömäärän kasvu oli 139 henkilöä. Kaupungin palveluksesta jäi eläkkeelle tai erosi yhteensä 299 henkilöä.

Käyttötalouden menojen ylitys muutettuun talousarvioon verrattuna oli yhteensä 14,4 miljoonaa ja käyttötaloustulojen 8 miljoonaa. Valtuustoon nähden sitovat määrärahat (nettomenot) ylittivät yhteensä 6,4 miljoonalla. Sivistyspalveluiden määrärahojen yhteenlaskettu ylitys oli 1,0 ja sosiaali- ja terveystalouden 7,3 miljoonaa euroa. Konsernihallinnon määrärahat ylittivät budjetin 0,1 ja kaupunkirakennepalveluiden määrärahat toteutuivat 2,0 miljoonaa budjetoitua parempina.

Verotulojen kasvu vaatimatonta

Verotulot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 5,9 miljoonaa euroa (1,4 %). Kunnallisvero- ja kiinteistöverojen kasvu oli 1,6 miljoonaa euroa eli 0,4 %. Yhteisöveron tuotto kasvoi 2,9 miljoonaa euroa (13,7 %). Kiinteistöveron tuotto kasvoi 1,3 miljoonaa euroa (4,0 %). Verotulot toteutuivat 1,0 miljoonaa (0,2 %) muutettua talousarviota suurempina. Valtionosuuksia saatiin

131,6 miljoonaa euroa eli 1,3 miljoonaa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lukioiden siirto Koulutuskuntayhtymälle pienensi saatua valtionosuutta noin 8,2 miljoonalla vuoteen 2010 verrattuna.

Investointien taso kasvoi suunnitelmien mukaisesti

Investointien määrä pysyi korkeana ja oli kaikkiaan 88,0 miljoonaa euroa (+9,3 milj. euroa). Vuonna 2011 toteutumatta jääneitä investointeja esitetään uudelleenbudjetoitavaksi vuonna 2012 yhteensä 2,4 miljoonaa. Suurimmat investointikohteet olivat Palokan koulu-keskus (11,1 milj. euroa), Vaajakosken koulu (8,8 milj. euroa), Kyllön terveysaseman peruskorjaus (3,6 milj. euroa), Sairaalakoulu (3,5 milj. euroa) sekä Keski-Palokan koulu (3,5 milj. euroa). Yhdyskuntarakentamiseen käytettiin 19,1 milj. euroa ja maan ostoihin 6,8 miljoonaa.

Lainamäärä kasvoi

Kaupungin lainakanta oli vuoden lopussa 312,2 miljoonaa euroa eli 2 364 euroa asukasta kohti. Lainakanta kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 55,6 miljoonaa euroa (403 euroa/asukas). Muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna lainojen määrä on edelleen suuri.

Liitteet: http://www3.jkl.fi/ajankohtaista/filet/tp2011_tiedote_liite.pdf

Tilinpäätös kokonaisuudessaan löytyy täältä:

<http://www.jyvaskyla.fi/info/talous>

Lisätietoja: Kaupunginjohtaja Markku Andersson, 014 2661 501

Talusojohtaja Ari Hirvensalo, 050 526 0443

Lahden vuoden 2011 tilinpäätös odotettua parempi

20.03.2012

<http://www.lahti.fi/www/bulletin.nsf/pfbd/E1DD0980DC50BF3CC22579C600327B80>

Vuoden 2011 odotettua parempi kehitys paransi kaupungin taloudellista tulosta alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Verotulot ylittivät arvion noin 6 miljoonalla eurolla ja valtionosuudetkin ylittivät yli 2 miljoonalla eurolla. Toimeentuloturvamenoit alittuivat 3,3 miljoonalla, nettona valtionosuuksien jälkeenkin 1,7 miljoonalla. Erikoissairaanhoidon menot ylittivät talousarvion noin 2 miljoonalla eurolla, ja kaupungin omiin terveystalouteihin käytettiin noin 0,5 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän. Kokonaisuutena toimintakate oli lähes 3 miljoonaa euroa alun perin budjetoitua parempi. Kaupungin henkilökunta ja koko organisaatio suoriutuivat tehtävistään erinomaisesti.

Vuoden 2011 tulos oli 5,6 miljoonaa euroa positiivinen eli noin miljoona euroa huonompi kuin 2010. Samalla tulos oli huomattavasti parempi kuin budjetoitu. Kaupungin menokehitys oli edelleen huolestuttavan nopeaa. Käyttötalouden kasvua kuvaa toimintakateen heikkeneminen kuudella prosentilla. Tästä huolimatta tulojen kasvu, tärkeänä tekijänä tuloverotason nosto 0,5 prosenttiyksiköllä, tekivät kohtuullisen tuloksen mahdolliseksi.

Vuosikate riitti kattamaan käyttöomaisuuden poistot, mutta talous ei kuitenkaan ollut kestävällä pohjalla, kun tuloilla rahoitettiin vain 72 prosenttia investointimenoista. Jäljelle jäänyt rahoitustarve jouduttiin kattamaan lainanotolla. Kaupungin investointimenot olivat edelleen varsin korkealla tasolla, yli 53 miljoonassa eurossa, ensisijaisena syynä viime vuonnakin koulujen ja päiväkotien peruskorjaukset ja laajennukset.

Tulotaso ei riitä velkaantumisen pysäyttämiseen

”Lahden vuotta 2011 voi luonnehtia aikalisäksi. Tulos säilyi vuoden 2010 tasolla odotettua paremman yleisen talouskehityksen ja oman talouden hyvän toteutumisen vuoksi. Samalla tulotaso oli riittämätön velkaantumisen pysäyttämiseen”, luonnehti kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta tilinpäätöstä.

Vuodesta 2012 alkaen toteutuvat valtionosuuksien leikkaukset ja muut julkisen talouden kestävyysvajeen kattamiseksi tehtävät ratkaisut merkitsevät sitä, että velkaantumiskiirteen katkaiseminen on jatkossa entistäkin haasteellisempaa. Samanaikaisesti on panostettava sekä kaupungin kasvuun ja tulopohjaan että oman toiminnan laatuun, vaikuttavuuteen ja taloudellisuuteen.

Konsernin tulos tyydyttävä

Myös koko Lahti-konsernin tasolla vuoden 2011 tulos oli tyydyttävä, joskaan konsernin vuosikate ja tulos eivät yltäneet edellisvuoden tasolle. Tulos oli 25 miljoonaa euroa positiivinen ja vuosikate ylitti poistot 27 prosentilla. Konsernin investoinnit olivat poikkeuksellisen suuret, 247 miljoonaa euroa. Edellisvuoden jo korkeaa investointitasoa nosti Lahti Energia Oy:n päätösvaiheessa ollut voimalaitosinvestointi, myös kaupungin investointimenot olivat edellisvuotta suuremmat. Investoinnit edellyttivät merkittävää ulkopuolista rahoitusta.

Konsernin lainakanta kasvoi vuoden aikana 122 miljoonalla eurolla ja oli vuoden lopussa 650 miljoonaa euroa. Lisäyksestä yli 80 miljoonaa euroa oli tytäryhtiöiden markkinoilta ottamia lainoja ja 40 miljoonaa kaupungin ottolainojen lisäystä. Kaupunki lisäsi antolainaustaan konsernipankista tytäryhteisöille 34 miljoonalla eurolla ja noin 6 miljoonaa euroa kohdistettiin kaupungin omaan toimintaan.

Kuopio – kaupunginjohtajan katsaus

Maailmantalouden epävarmuus jatkuu. Alkuvuoden 2011 kohtalaisen ripeä talouskasvu alkoi hidastua loppuvuonna, mutta maailman bruttokansantuote kasvoi kuitenkin vielä noin 4 % kehittyvien maiden vaikutuksesta. Suomen talouskasvu jäi vajaaseen kolmeen prosenttiin. Vuonna 2012 kasvun ennakkoidaan edelleen hiipuvan jopa puoleen prosenttiin. Kasvu on kokonaan kotimaisen kysynnän varassa.

Suomen työttömyysaste aleni edellisestä vuodesta puoli prosenttia, ollen noin 7,9 %. Työttömyysasteen odotetaan nousevan vuonna 2012. Kuluttajahinnat nousivat vuonna 2011 3,5 %. Huolimatta hiipuvasta talouskasvusta, inflaation arvioidaan pysyvän Suomessa kilpailijamaita korkeampana ja alenevan vain 2,7 %:iin.

Talouskasvun ansiosta julkisen talouden tila koheni edelliseen vuoteen verrattuna, mutta pysyi edelleen alijäämäisenä noin 0,9 mrd. euroa. Hitaasta talouskasvusta johtuen alijäämä tulee syvenemään vuonna 2012.

Kuntatalous heikkeni vuonna 2011. Kuntatalouden rahoitusali jäämä yli kaksinkertaistui edellisvuodesta 0,8 mrd. euroon. Alijäämän suurenemiseen vaikuttivat verotulojen ja valtionosuuksien hidastunut sekä kulutusmenojen edellisvuotta suurempi kasvu. Kuntatalouden arvioidaan edelleen heikkenevän vuonna 2012. Ennakkotietojen mukaan kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni noin 15 %. Vuosikate riitti kattamaan poistot 122 prosenttisesti, mutta investointien omahankintamenosta se peitti vain 77 %. Kuntien lainakanta jatkoi kasvuaan 11,2 mrd. euroon, ollen noin 2.085 euroa asukasta kohden.

Kuopion kaupungin tilikauden tulos oli 5,1 milj. euroa ylijäämäinen. Toimintatulot kasvoivat toimintamenoja ripeämmin. Toimintatuottojen suuri kasvu johtui kuitenkin pääosin kertaluontoisesta, tavanomaista suuremmasta omaisuuden myynnistä saadusta voitosta. Toimintakate kasvoi noin 3 %, mikä vastaa kuntien keskimääräistä toimintakatteen kasvua. Verorahoitus kasvoi hitaammin kuin kunnissa keskimäärin, kasvun ollessa noin 2 %.

Kuopion kaupungin investoinnit olivat 52 milj. euroa. Merkittävin uusi investointikohde on kaupunginteatteri, jonka peruskorjaus ja laajennus alkoi vuonna 2011. Kohde valmistuu vuonna 2014 ja sen kustannusarvio on 27 miljoonaa euroa.

Kuopion vuosikate poistoista oli 106 %, kun kuntien keskimääräinen vastaava tunnusluku on 122 %. Vuosikate riitti Kuopiossa kattamaan noin 84 % investointien omahankintamenosta. Kuntatalouden vastaava tunnusluku oli ennakkotietojen mukaan noin 77 %.

Kuopion lainakanta kasvoi 14,5 milj. euroa 172 miljoonaan euroon. Kuopiolla oli vuodenvaihteessa lainaa 1765 euroa asukasta kohden, kun kunnilla oli keskimäärin lainaa asukasta kohden 2085 euroa. Kuopion velkamäärä asukasta kohden laskettuna pysyi siten edelleen kuntien keskiarvon alapuolella.

Kuopion kaupungin palveluksessa vuoden 2011 lopussa oli 6151 henkilöä, joista ydinkaupungin palveluksessa 4886 henkilöä, liikelaitosten palveluksessa 674 henkilöä ja taseyksiköiden palveluksessa 591 henkilöä. Verrannollinen henkilötyövuosimäärä väheni hiukan edellisestä vuodesta.

Ensimmäinen toimintavuosi organisaatiouudistuksen jälkeen on onnistunut hyvin. Toimintatapoja on uudistettu vastaamaan entistä paremmin asiakastarpeita ja saavuttamaan vaikuttavuutta. Marraskuussa vietetty Kuopio-viikko keräsi yhteen tuhansia kuopiolaisia tekemään hyviä tekoja toisilleen. Koulujen hiihto- ja syyslomalla koululaisille ja senioreille järjestetyt tapahtumat saivat valtakunnallistakin huomiota. Asiakaslähtöisen toiminnan kehittämisen tueksi on mm. perustettu vanhuspalveluissa ja työllistymisen palveluluissa asiakasraadit, mistä on saatu hyviä kokemuksia. Palvelusetelin käyttöä on laajennettu tuetun kotona asumisen ja päivätoiminnan piiriin.

Kuopion päivähoito-, peruskoulu- ja lukioverkostoeselvitys, jossa tarkastellaan verkostojen kehittämis- ja investointitarpeita aina vuoteen 2025 saakka, valmistui ja kaupunginvaltuusto hyväksyi sen kokouksessaan syyskuussa 2011.

Kunnallistekniikan rakentamista ja katujen ja alueiden puhtaanapitotehtäviä varten perustettu Kuopion kuntatekniikkaliikelaitos aloitti toimintansa vuoden 2011 alussa. Seudullisen hankintatoimen tehtävät yhtiötettiin IS-Hankinta Oy:ksi ja yhtiö aloitti toimintansa vuoden 2011 alussa.

Kuopiossa oli vuoden 2011 lopussa 97 433 asukasta. Väestön kasvu jatkui edellisen vuoden tasoisena lisäyksen ollessa 640 asukasta vuonna 2011. Kuopion seudun väestö lisääntyi 949 henkilöllä, ollen 122 585. Pohjois-Savon maakunnan väkiluku kasvoi ensimmäisen kerran vuoden 1993 jälkeen, kasvun ollessa 187 henkilöä.

Vuotta 2011 leimasi voimakas elinkeinoelämän elpyminen Kuopiossa, joka näkyi vilkastuneena rakentamisena, uusina elinkeinoelämän investointeina ja runsaina kehittämishankkeina. Työministeriön tietojen mukaan Kuopiossa oli vuoden 2011 aikana kuukausittain keskimäärin noin 1 900 työtöntä. Työttömyys oli 10,5 %, joka on viidenneksi alhaisin vertailukaupunkien joukossa.

Kuopiossa valmistui vuoden aikana 561 rakennusta, joista asuinrakennuksia oli 226. Asuntotuotanto painotui kerrostaloasuntoihin, joiden määrä yli kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Uusia asuntoja valmistui vajaat 800. Uuden asuntoalueen rakentaminen keskustan läheisyyteen Pihlajalaaksoon alkoi. Vuonna 2011 Ikea ja Ikano aloittivat kauppakeskuksen rakentamisen Kuopion eteläpuolelle Matkuksen alueelle ja keskus valmistuu kesällä 2012.

Yhteistyötä ja vuorovaikutusta yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa lisättiin vuoden aikana ja yritysten toimintaympäristön kehittämiseen panostettiin, mikä näkyi Suomen yrittäjien tekemän yrityskyselyn positiivisissa tuloksissa.

Kuopion ja Nilsiän kaupungit valmistelevat kuntaliitosta toteutuvaksi 1.1.2013. Päätökset yhdistymisestä tehdään valtuustoissa huhtikuun lopussa. Kuopion kaupunki on tehnyt kuntayhteistyötä Tuusniemen kunnan kanssa tuottamalla kunnalle terveydenhuollon palvelut vuodesta 2009 lähtien. Palveluyhteistyön lisäämistä vuoden 2013 alusta valmistellaan yhteistyössä Suonenjoen ja Maaningan kuntien kanssa. Maaningan kanssa on käynnistetty kuntaliitosselvitys.

Pitkäjänteinen palveluiden kehittämistyö tasapainoisen talouden turvaamiseksi ja julkisten palveluiden laadun ja saatavuuden varmistamiseksi edellyttää vahvaa yhteistyötä eri sidosryhmien välillä. Edessä olevat haasteet vaativat tiukkaa taloudenpitoa, viisasta henkilöstöpolitiikkaa sekä palveluja koskevien valintojen tekemistä kaikilla tasoilla.

Kiitän osaltani Kuopion kaupungin kunnallispoliittisia päättäjiä ja kaupungin henkilökuntaa kuluneen vuoden rakentavasta yhteistyöstä.

Petteri Paronen
Kaupunginjohtaja

Kouvolan kaupungin tilinpäätös 2011

<http://www.kouvola.fi/Ajankohtaista/2012/03/kouvolankaupungintilinpaaatos2011.html>

Kouvolan kaupungin kolmas kuntaliitoksen jälkeinen tilinpäätös valmistui ja kaupunginhallitus hyväksyi sen allekirjoituksillaan kokouksessaan 26.3.2012. Tuloslaskelman mukainen tilikauden alijäämä on 1,7 miljoonaa euroa, joka voidaan kattaa aikaisempien vuosien ylijäämästä. Toimintakate 441 miljoonaa euroa kasvoi edellisestä vuodesta 5,5 %, joka vastaa kuntien keskimääräistä toimintakatteen kehitystä.

Vuosikate 17,9 miljoonaa euroa ei kattanut vuoden 2011 poistojen määrää; 19,9 miljoonaa euroa, jonka vuoksi tulos jäi alijäämäiseksi. Vuosikatteen muodostui 204 euroa asukasta kohden. Valtakunnalliseksi keskiarvoksi ennakoitiin tilinpäätösennusteiden mukaan 390 eur/as.

Kaupungin velkaantuminen 1 505 eur/as. edustaa kuntakentässä vielä kohtuullista velkatasoa keskiarvon ollessa 2 000 euroa asukasta kohden. Kaupungin erittäin mittava investiohjelma edellyttää kuitenkin tuottavuuden kasvua, jotta velanhoitokyky taataan jatkossakin.

Keskeisiä syitä talouden heikkenemiselle Kouvolassa ovat väestön väheneminen 505 hengellä. Verotulojen heikko kehitys työpaikkamäärän nopeana vähentymisenä ja rakenteellisen toimintaympäristön muutos sekä väestön ikääntymisen aiheuttamana palvelutarpeen lisäyksenä ovat lisäksi vaikuttaneet voimakkaasti talouden kehittymiseen.

Keskeisimpiä tuloeriä kaupungissa ovat verotulot, joita kertyi hieman talousarviossa ollutta arviota vähemmän lähinnä suurien oikaisuerien johdosta. Valtionosuuksia kertyi talousarviossa olleen arvion mukaisesti. Julkisen rahoituksen kasvu oli 5,3 %, joka sekään ei vastannut toimintakatteen kehitystä.

Talouden oikaisemiseksi Kouvolassa on hyväksytty talouden vakauttamista käsittelevä HT Eero Laesterän loppuraportti yleisohjeeksi taloussuunnittelun pohjaksi. Lisäksi valtio käsittelee valtion taloudellista kestävyysvajetta ja leikkaa mm. kuntien valtionosuuksia, jotta valtion velkaantuminen saadaan pysähtymään.

Rakenteellisista haasteista huolimatta kaupungin tulevaisuuskuva on positiivinen. Kuntarakenteen uudistamista koskevat päätökset tehtiin ajoissa ja muutokset on jo pääosin toteutettu. Muu kuntakenttä vasta hakee ratkaisumallejaan. Teollisuuden rakennejärjestelyt on myös pääosin läpikäyty. Lakkautetuille tehdasalueille, Voikkaalle ja Myllykoskelle haetaan aktiivisesti uutta yritystoimintaa. Metsäteollisuuden kehitystyö synnyttää alueelle uusia työpaikkoja. Bioenergiasta on syntynyt uusi kasvuala. Kaupan mittavat investoinnit tuovat kaupunkiin satoja uusia työpaikkoja. Parantuneiden liikenneyhteyksien vuoksi Kouvolan saavutettavuus on parantunut ja kilpailuetuja voidaan hyödyntää aiempaa paremmin. Allegro-raideliikenneyhteys synnyttää uusia mahdollisuuksia Venäjän suuntaan. Kouvolan keskustan uudistaminen on lähtenyt liikkeelle ja positiivisten uutisten ansiosta ilmapiiri on parantunut. Kouvolan kaupungin uusi brändi ja visuaalinen ilme "Ihmeen hieno kaupunki", saa koko ajan enemmän sisältöä ja tuo näkyvyyttä ja lisää tunnettuutta.

[Tilinpäätöstä esittelevä aineisto.](#)

[Tilinpäätös 2011](#)

[Taloustietoa](#)

Lisätietoja:

kaupunginjohtaja Lauri Lamminmäki, puh. 020 615 4680
talous- ja strategiajohtaja Jyrki Harjula, puh. 020 615 3811
taloussuunnittelupäällikkö Marja Huovinen, puh. 020 615 7484

Pori

<http://www.pori.fi/uutiset/2012/03/porinkaupungintilinpäätös2011.html>

Tilinpäätöstiedote 2011

Vuosi 2011 oli kaupungin talouden kannalta haasteellinen. Kaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli – 30,1 M€ (vuonna 2010 –27,8 M€). Vaikka investointien rahavirta (–52,5 M€) oli lähes 11 M€ pienempi kuin vuonna 2010 (–63,5 M€), käyttötalouden nettomenojen kasvu heikensi lopputulosta. Erityisesti perusturvan kustannuskehitys yllätti.

Perusturvan tulosalueet T20 Perusturvakeskus ja T22 Ostopalvelut (erikoissairaanhoido) ylittivät yhteensä alkuperäisen budjettinsa 16,5 M€. T20 nettomenot kasvoivat 6,9 % ja T22 nettomenot kasvoivat 10,2 % vuoteen 2010 verrattuna. Muiden hallintokuntien osalta vuosi 2011 ei tuottanut vastaavanlaisia suuria ongelmia ja näin ollen toimintakate olikin vain 10 M€ talousarviossa arvioitua heikompi.

Verotulot toteutuivat 1,6 M€ ja valtionosuudet 1,3 M€ talousarviossa arvioitua paremmin. Myös rahoitus-tulot ja -menot toteutuivat noin 2,1 M€ positiivisemmin kuin talousarviossa oli arvioitu. Vuosikate olikin edellä mainituista syistä johtuen vain 5,1 M€ talousarviossa arvioitua heikompi.

Vuoden 2011 tilinpäätöksen tulos oli 16,7 M€ ja tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämä on 14,6 M€. Ylijäämä aiheutui satunnaisista eristä, joiden vaikutus oli 16,5 M€. Kyseiset erät aiheutui pääosin Kiinteistö Oy Porin Ammattiopiston perustamisen yhteydessä tehdyistä apporttiluovutuksista. Jos satunnaisten erien vaikutus eliminoidaan, tilikauden ylijäämä kääntyy 1,9 M€ alijäämäksi, joka kuvaakin parhaiten vuoden 2011 taloudellista toteumaa.

Tilinpäätöksen yhteydessä on tehty korjaus kaupungin taseeseen, joka johtuu aiempien vuosien kirjauskäytännöstä pääomavastikkeiden osalta. Edellisten tilikausien ylijäämään on lisätty 18,5M€. Vastaavasti pysyvien vastaavien puolella osakkeet ja osuudet tilille on lisätty sama summa.

Vuoden 2010 tilinpäätöksessä taseessa oleva kumulatiivinen tilikausien ylijäämä oli 14,9 M€. Kun tähän lisätään pääomavastikkeiden kirjauskäytännön oikaisusta aiheutunut 18,6 M€ ja tilikauden 2011 ylijäämä 14,6 M€, taseessa oleva kumulatiivinen ylijäämä on vuoden 2011 tilinpäätöksessä 48 M€. Vuonna 2012 on tulossa vielä vastaavanlaisia suuria satunnaisia eritä, jotka tulevat kasvattamaan kaupungin kumulatiivista ylijäämää entisestään. Vuoden 2012 tilinpäätöksen yhteydessä tuleekin harkittavaksi tämäntyypisistä eristä aiheutuneen ylijäämän siirtäminen kaupungin peruspääomaan, koska ne eivät varsinaisesti paranna kaupungin kassatilannetta.

Liite 4. Heikki Helinin tietokeskuksen sarjoissa ilmestyneet suurten kaupunkien talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteenvedot 1993–2011

Tilinpäätösyhteenvedot

Vyötä ja verotusta kiristämällä. Suurten kaupunkien vuoden 1993 tilinpäätökset. Tutkimuksia 1994:8.

Velkakierre oikeni. Suurten kaupunkien vuoden 1994 tilinpäätökset. Tutkimuksia 1995:6.

Yhteisövero yllätti kunnat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1995 ja toiminnoittaiset menot 1994. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:10.

Laskua odotellessa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1996 ja pohdiskelua talouden tunnusluvista vuoden 1997 talousarvioiden perusteella. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:4.

Kunnallisvero väheni, yhteisövero kasvoi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1997, kuntien talousarviot 1998 ja yhteisöveron jako-osuuksien muutos. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1998:5.

Heikot vahvistuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998 ja talouden taustat. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1999:7.

Kaupungit myötäisessä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1999, talouden taustat ja kuntien talousarviot 2000. Helsingin kaupunkien tietokeskuksen tutkimuksia 2000:3.

Verotulokirjaus vaikeuttaa tulkintaa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Verkkojulkaisu 27.3.2001. ISBN 951-718-598-7.

Ei mikään kovin suuri yllätys. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2001. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2002:5.

Ahdinkoon ajettu Helsinki. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2002. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2003:9.

Verotulot hiipuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2003. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2004: 6.

Menokasvu velaksi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2005:14.

Valtio vei välistä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisu 2006:12.

Tulorahoitus ei riitä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2006. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2007:4.

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2007. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2008:6.

Ennen notkahdusta. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2008. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2009:3.

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2009: Äkkipysähdys. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2010:2.

Pelättyä parempi vuosi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:1.

http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Tieke/fi/tiedotteet/Tiedotevarasto/Tiedote_5_5_11_Helin

Talousarvioyhteenvedot

Heikki Helin, Vuoden 1994 talousarviot: Valtio siirsi velanottoa kunnille. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:1.

Heikki Helin, Valoa tunnelin päässä? Suurten kaupunkien vuoden 1995 talousarviot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:1.

Heikki Helin, Kunnilla menee hyvin, kuntalaisilla huonommin. Suurten kaupunkien vuoden 1996 talousarviot ja palvelukustannusten vertailu 1993 sekä kuntien vuoden 1994 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:1.

Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Heikki Helin, Kunnallistalous kiristyy. Kuntien tilinpäätökset 1996, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1996 ja talousarviot 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:2.

Heikki Helin, Vuoristorataa valtion tahdittamana. Kuntien talouden kehitys ja suurten kaupunkien talousarviot 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2000 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2000:1.

Heikki Helin, Kaupungeissa varovaista optimismia. Suurten kaupunkien talousarviot 2001, palvelukustannukset 1999 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2002: Kuntien resurssien uusjako. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2003: Kunnallistalouden vakautus ja Helsingin notkahdus. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:16.
<http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin051202.pdf>

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2004: Suurten kaupunkien talous kiristyy. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004:1.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_01_19_helin_vj1.pdf

Heikki Helin, Nousua ei luvassa. Suurten kaupunkien talousarviot 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004:37.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_12_23_Helin_vj37.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2005:44.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_12_15_Helin_Vj44.pdf

Heikki Helin, Investoinnit edelleen velaksi. Suurten kaupunkien talousarviot 2007. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006:40.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/06_12_19_Helin_vj40.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2007:11

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_12_20_Tutkkats_11_Helin.pdf

Heikki Helin, Arvioita ja arvauksia. Suurten kaupunkien talousarviot 2009. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2008:7.

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/08_12_17_Tutkkats_8_Helin.pdf

Heikki Helin, Veron korotus – velan lisäys – yönkiristys. Suurten kaupunkien talousarviot 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 2009:9.

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_12_17_Tutkimuskatsaus_9_Helin.pdf

Heikki Helin, Velkaa lisää. Suurten kaupunkien talousarviot 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2010:9.

http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/tieke/fi/Julkaisut/Tutkimukset

Kuvio- ja taulukkuuettelo

Kuviot

1. Bruttokansantuotteen volyymin muutokset 1990–2011, prosenttia (Tilastokeskus)
2. Helsingin Sanomien Helsingin kaupunginjohtajan talousarvioesitystä kuvaava otsikko (2.10.2010)
3. Investointien tulo-rahoitusprosentti 2011
4. Etelä-Suomen Sanomien otsikko Lahden tilinpäätöksestä (E-SS 21.3.2012)
5. Keski-suomalaisen otsikoita Jyväskylän tilinpäätöksestä (27.3.2012)
6. Tilinpäätöksen ja talousarvion 2011 verotulojen ero, prosenttia
7. Ruutukaappaus Aamulehden verkkosivujen Tampereen tilinpäätösuutisesta
8. Veropro-sentit 2009, 2010 ja 2010
9. Verotulojen muutos 2011, prosenttia
10. Kunnan tuloveron muutos 2011 ilman veronkorotusta, prosenttia
11. Lainat euroa/asukas vuonna 2011
12. Turun Sanomien uutinen Turun tilinpäätöksestä (20.3.2012)
13. Lainojen muutos euroa/asukas 2011
14. Helsingin Sanomien uutinen Helsingin tilinpäätöksestä (HS 23.3.2012)
15. Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2011
16. Kouvola-n Sanomien uutinen Kouvola-n tilinpäätöksestä (27.3.2012)
17. Helsingin Energian tuloutuksia koskeva uutinen (HS 16.2.2012)
18. Efektiivinen tuloveroaste ja nimellinen tuloveroaste (Kuntaliitto)

Taulukot

1. Tulorahoituksen riittävyden osatekijöitä 2011 (miljoonaa euroa)
2. Verotulojen muutos prosentteina 2011
3. Investointien tulo-rahoitusprosentti
4. Lainat 2000–2010 miljoonaa euroa
5. Nimellinen ja efektiivinen veroaste 2011 (Kuntaliitto)
6. Yhteenveto suurten kaupunkien tilinpäätöksistä 2011